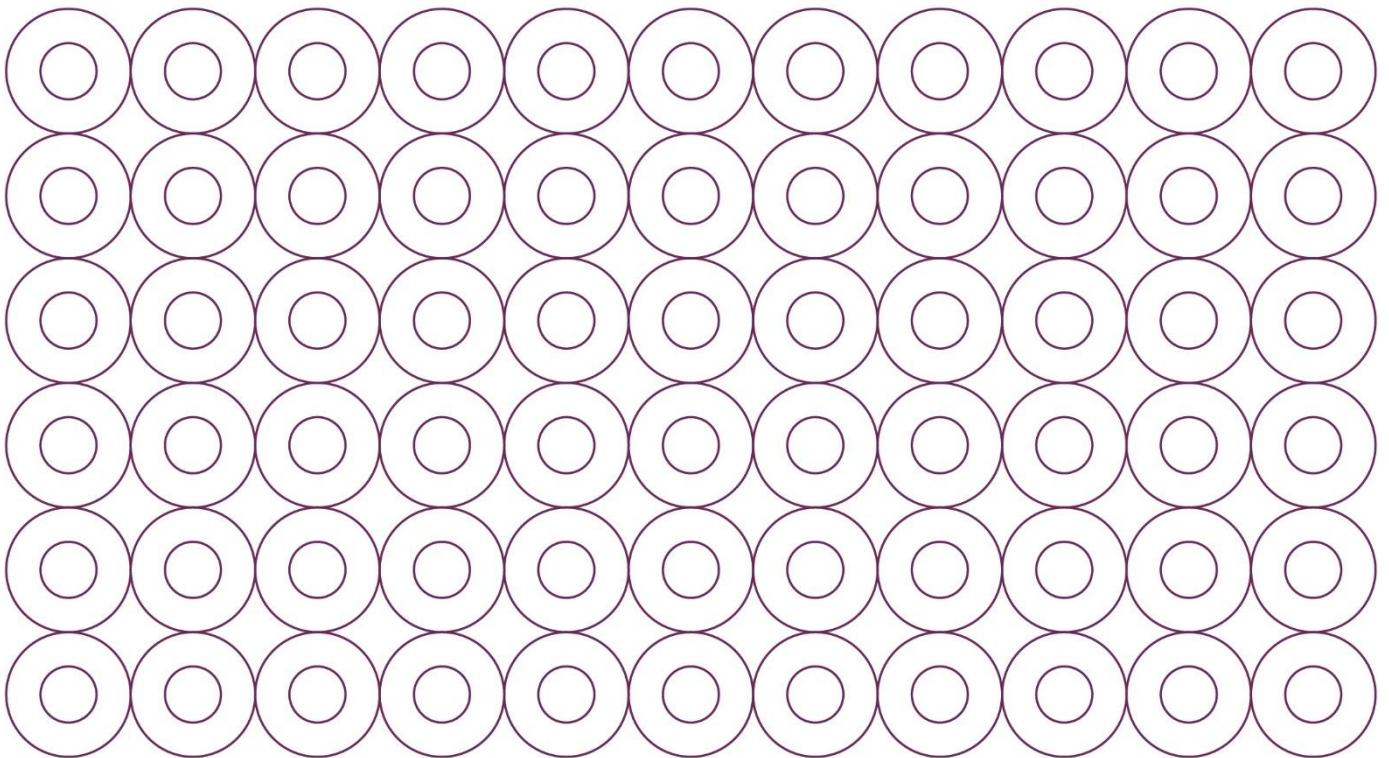

Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2021:7-SE

Diarienummer: 2020:1219

Skolverket, Stockholm 2021

Förord

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om vuxenutbildning som en del av myndighetens referensverksamhet. Dialogerna bidrar till en aktuell bild av kommunal vuxenutbildning (komvux) och utgör ett underlag för fortsatt arbete.

De regionala dialogerna har genomförts sedan 2009 och har idag ett brett syfte och inkluderar alla delar och aspekter av kommunernas vuxenutbildning. Detta är den tredje samlade översikten om det som diskuterats i samband med dialogerna under ett enskilt år.

Komvux har fått en alltmer framträdande roll för kompetensförsörjning och olika målgruppers etablering på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt och ställer nya krav på kunskap och kompetenser hos individerna. Det är tydligt att komvux är en skolform som spänner över flera politikområden och det finns idag höga förväntningar på verksamheten att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Samtidigt pågår det just nu många förändringar och statliga satsningar rörande komvux och dessutom finns påverkan av covid-19-pandemin som en ytterligare dimension. Något som utmärker komvux är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att erbjuda en utbildning i takt med omvärldens och individernas behov.

Mot denna bakgrund är det extra viktigt och relevant att redovisa det som framkommit under dialogerna våren 2021 för att bidra till en aktuell lägesbild av utvecklingen inom komvux. Sammanställningen innehåller både övergripande frågor om kompetensförsörjning, finansiering av komvux och samverkan samt verksamhetsnära frågor om till exempel individanpassning och stöd till elever.

Skolverket vill rikta ett stort tack till alla deltagare som har bidragit med sin tid och sina erfarenheter.

Stockholm, september 2021

Anna Westerholm
Avdelningschef

Simon Husberg
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund – regionala dialoger om vuxenutbildning.....	7
Deltagare 2021.....	8
Dialogernas genomförande och innehåll 2021	9
Sammanställning av iakttagelser	10
Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll	10
Återkommande och aktuella diskussionsområden.....	10
Covid-19-pandemins påverkan	11
Samverkan är fortsatt viktig.....	12
Samverkan med Arbetsförmedlingen.....	13
Förändringar inom komvux	15
Komvux för stärkt kompetensförsörjning.....	16
Förändringar i kurs- och ämnesplaner	24
En utbildning anpassad för målgruppens behov	25
Ett stort behov av stödinsatser.....	26
En utökad verktygslåda.....	27
Finansiering av komvux och statsbidrag	29
Bilaga 1: Sammanställning av gruppdiskussioner	33
Gruppdiskussion 1: Förändringar och kompetensförsörjning	33
Gruppdiskussion 2: Implementering och införande av förändringar	36
Bilaga 2: Utvärdering av de regionala dialogerna 2021	40
Referenser	43

Sammanfattning

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om vuxenutbildning¹. Denna sammanställning ger en bild av de ämnen som diskuterats och de röster som kommit till tals i samband med Skolverkets regionala dialoger våren 2021. Deltagare i dialogerna har i huvudsak varit ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt representanter från regioner och Arbetsförmedlingen. På grund av covid-19-pandemin har samtliga dialoger genomförts digitalt.

Det sker det just nu många förändringar och statliga satsningar rörande komvux och diskussionspunkterna i dialogerna 2021 har i huvudsak utgått från de förändringar som införs under perioden 2020–2022. Utöver detta tillkommer ämnen och frågor som lyfts av regionerna/samverkansområdena på förhand och under dialogerna. I denna sammanställning berörs därför en rad olika områden om kommunernas vuxenutbildning, både övergripande frågor om samverkan, kompetensförsörjning och finansiering av komvux samt mer verksamhetsnära frågor om till exempel individanpassning, stöd till elever och urvalsregler.

Sammantaget upplevs de aktuella förändringarna och satsningarna som positiva av deltagare i dialogerna, samtidigt som det också finns uppfattningar om att ryckighet, ibland korta ledtider, finansiering av utbildningen och brist på helhetssyn och samordning kan vara utmanande.

I de regionala dialogerna har följande övergripande områden framstått som särskilt viktiga att lyfta fram. Bakgrunden är att deltagare återkommande tagit upp dessa områden under dialogerna 2021 och det är också områden som gång på gång lyfts under de senaste årens dialoger.

- **Fortsatt utveckling av samverkan**

Samverkan är central och lyfts återkommande under dialogerna. Samverkan har betydelse för resurseffektivitet och för att kunna erbjuda utbildning av både kvalitet och bredd. Deltagarna vid dialogerna betonar att samverkan, både inom kommunen, mellan kommuner och med olika aktörer som regionalt utvecklingsansvariga, Arbetsförmedling och branscher/arbetsgivare, är nödvändig, viktig och en framgångsfaktor för att kunna arbeta med många av de utmaningar som finns. I diskussionerna återkommer också hur kommunernas organisation av komvux kan påverka samverkan samt vikten av att formalisera samverkan.

Jämfört med 2020 års dialoger verkar den regionala samverkan mellan kommuner ha utvecklats ytterligare. Det framkommer dock tydligt att samverkan med Arbetsförmedlingen kan vara problematisk på grund av omorganisation och reformering av myndigheten. På många håll tycks samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen ha försämrats och

---

¹ Med vuxenutbildning avses i denna sammanställning kommunal vuxenutbildning (komvux) och samtliga delar inom denna skolform.

det råder ovisshet inför hur det ska fungera framöver. Det finns även en efterfrågan på ökad samverkan med arbetsgivare och branscher.

- **Stora och varierade stödbehov**

Målgruppen för komvux har under de senaste åren både vuxit och förändrats med fler nyanlända och personer i behov av olika stödinsatser. Deltagare under dialogerna återkommer gång på gång till att många elever behöver stöd och individuella anpassningar, både inför och under sin studietid. Stödinsatserna behöver vara varierade för att möta elevernas behov, till exempel specialpedagogiska, coachande och motiverande insatser. I dialogerna framkommer även att det finns stora skillnader mellan olika kommuner när det gäller i vilken utsträckning elever kan få stöd och på vilket sätt stödet ges.

Under årets dialoger lyfts särskilt en stor grupp elever med kort utbildningsbakgrund som står långt ifrån arbetsmarknaden och som behöver mycket tid och stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildning på gymnasial nivå. Elevernas bristande språkkunskaper, ofta kopplat till yrkesutbildning och arbetsgivares efterfrågan, återkommer också i diskussionerna.

- **Finansiering av komvux**

I de regionala dialogerna lyfter deltagarna återkommande frågor om finansiering, kommunernas ekonomi och statsbidrag. I diskussionerna beskriver deltagare att budgeten för komvux i den egna kommunen ofta är ett hinder och att det finns stora skillnader mellan olika kommuner, vilket även påverkar samverkan, kvalitet och likvärdighet. Det medför att de riktade statsbidragen blir av central betydelse och vissa deltagare beskriver dem som nödvändiga för att kunna bedriva verksamhet.

Samtidigt beskrivs utmaningar med de riktade statsbidragen. Som exempel efterfrågas långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar samt ett bättre samspel mellan olika statsbidrag och satsningar. Deltagare lyfter även att de upplever att vissa statsbidrag har många och detaljerade villkor och att de kräver mycket administration.

Under dialogerna lyfts även att andelen elever som har rätt till utbildning ökar, vilket kan få effekten att det budgetutrymme som återstår för att bedriva yrkesutbildning minskar. Det finns en oro kring detta då efterfrågan på yrkesutbildning ökar samtidigt som det finns farhågor om en utbildningsskuld efter covid-19-pandemin.

Bakgrund – regionala dialoger om vuxenutbildning

De regionala dialogerna är en del av Skolverkets referensverksamhet². De iakttagelser som görs under dialogerna bidrar till att ge Skolverket en aktuell bild av vuxenutbildningen³ i Sverige och utgör ett underlag för myndighetens fortsatta arbete. Dialogerna genomförs årligen och innehållet varierar från år till år, beroende på vad som är aktuellt inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och vilka pågående uppdrag som Skolverket har.

Syftet med dialogerna är att

- få en ökad förståelse för hur komvux och dess skolformsdelar utvecklas genom att ta del av arbetet med utvecklingsfrågor, samverkan, kvalitetsarbete med mera i kommunerna och regionerna,
- samla information om hur förändringar av regelverk och riktade satsningar från staten påverkar kommunernas vuxenutbildning,
- inhämta underlag inför rapportering av olika regeringsuppdrag,
- sprida aktuell information som rör komvux, och
- skapa en mötesplats för inbjudna målgrupper och därmed stimulera fortsatta diskussioner, nätverk samt fortsatt utvecklingsarbete i kommunerna och regionerna.

Målgrupperna för dialogerna är ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt den lokala Arbetsförmedlingen, regioner/aktörer med regionalt utvecklingsansvar och andra aktörer med utvecklings- och samordningsansvar för vuxenutbildning.

Dialogerna genomförs i samarbete med kommunerna och regionerna. I varje region finns en samordnare som har kontakt med Skolverket om bland annat planering, inbjudan, innehåll och upplägg av dialogerna.⁴ Samordnarens roll är central för att dialogens syfte, upplägg och innehåll blir känt och för att inbjudan sprids till berörda personer i respektive målgrupp.

Genomförandet sker vanligtvis i form av ett dialogmöte under en heldag som Skolverket håller i, men innehåll och fokus styrs också av vad deltagarna vill diskutera. Ibland förekommer inspel av andra aktörer under dagen, till exempel från regionen eller Arbetsförmedlingen. Dialog och erfarenhetsutbyte är en viktig

---

² Skolverkets referensverksamhet är en del av ett systematiskt arbete med att förvalta, utforma och kontinuerligt utveckla styrdokumentet för komvux.

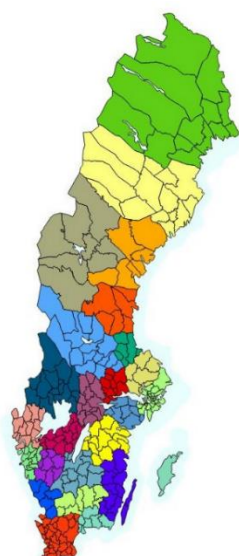
³ Med vuxenutbildning avses i denna sammanställning kommunal vuxenutbildning (komvux) och samtliga delar inom denna skolform. Även annan vuxenutbildning, som till exempel folkhögskola och yrkeshögskola, kan diskuteras under dialogerna men dessa berörs inte i denna sammanställning om det inte tydligt framgår av texten att det även gäller dessa utbildningsformer.

⁴ Samordnaren kan ha olika funktioner och roller i olika regioner. Det kan till exempel vara en tjänsteman från region, kommun- eller kommunalförbund eller en rektor eller verksamhetschef från en kommun.

del och under dagen förekommer flera inslag av dialog och diskussion, både i mindre grupper och helgrupp, anpassat efter deltagarna och deras på förhand inskickade önskemål och frågor. Efter dialogerna har deltagarna fått möjlighet att göra en utvärdering av dialogerna.⁵ En sammanställning av resultatet av utvärderingen finns i bilaga 2.

De regioner som Skolverket möter följer inte alltid gränserna för de formella regionerna eller länen, utan kan till exempel vara funktionella regioner som bygger på upparbetad samverkan och samarbete, eller delregioner. Figur 1 visar de kluster av kommuner som ingick i de regionala dialogerna som planerades inför 2021.

Figur 1. De 25 regionerna/samverkansområdena 2021

Deltagare 2021

Under perioden februari–maj 2021 har totalt 25 dialoger genomförts, med cirka 990 deltagare totalt, vilket är fler deltagare jämfört med 2020⁶. I genomsnitt hade varje dialog drygt 40 deltagare men antalet har varierat från cirka 20 upp till 100 deltagare. Det digitala formatet har medfört svårigheter med att precisera noggrann deltagarstatistik. Dels har inbjudan, anmälan och distribution av möteslänk till träffarna via de regionala samordnarna skett på mer varierande sätt i det digitala formatet, dels finns det deltagare som ”hoppa in i och ut ur” mötet och dels har det förekommit att deltagare suttit flera tillsammans, fysiskt på plats i till exempel ett videokonferensrum men som ändå räknats som en deltagare i mötets digitala deltagarlista. Det totala antalet deltagarna kan alltså ha varit ett annat än vad som anges ovan. Sammanfattningsvis har dialogerna rönt ett stort intresse med en god representation från samtliga målgrupper. En stor andel av

⁵ Deltagarna fick möjlighet att svara via en länk eller QR-kod som delades ut i slutet av dialogen och även via en länk som skickades ut av kontaktpersonen efter dialogen.

⁶ Under januari–april 2020 genomfördes 25 dialoger som täckte landets samtliga regioner, med cirka 800 deltagare totalt.

deltagarna var representanter för kommunernas vuxenutbildning. De flesta var rektorer eller annan skolledare, men även förvaltnings- och verksamhetschefer samt lokala politiker deltog i hög utsträckning.⁷ Bland övriga deltagare under dialogerna fanns representation från regionala aktörer⁸, strateger, utvecklingsledare, samordnare⁹ samt lokala och regionala representanter från Arbetsförmedlingen.

Dialogernas genomförande och innehåll 2021

Precis som mycket annat i samhället påverkades även de regionala dialogerna av covid-19-pandemin. Den har påverkat planering, genomförande, upplägg, deltagare och underlag för denna sammanställning. Samtliga 25 dialoger genomfördes digitalt som webbdialoger¹⁰. Dialogerna har bestått både av diskussioner i helgrupp och i mindre grupper via digitala grupprum. En tanke med gruppdiskussionerna har varit att möjliggöra djupare diskussioner och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna i det digitala formatet.

Inför och under dialogerna uppstår återkommande en efterfrågan på information och diskussion kring kommande reformer och regeländringar, statsbidrag och aktuella utredningar som berör vuxenutbildningen. Dialogerna 2021 utgjorde inget undantag och de genomfördes dessutom under en period när en rad förändringar precis har genomförts och är på väg att genomföras inom komvux.¹¹ I deltagarnas inskickade önskemål och frågor inför dialogerna 2021 märktes tydliga önskemål om att fokus för dialogerna bör vara alla de förändringar som är på gång.¹²

På dagordningen under dialogerna 2021 fanns bland annat aktuella frågor inom vuxenutbildningen, aktuella utredningar, förändringarna som följer av propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, förändringar av kurs- och ämnesplaner samt aktuellt om statsbidrag. Utöver det lyftes frågor som knyter an till de övergripande utvecklingsområden som identifierades i sammanställningen av de regionala dialogerna 2020: utveckling av samverkan, systematiskt kvalitetsarbete¹³ och elevernas tillgång till och förutsättningar att klara sina studier.

⁷ Andelen rektorer/chefer är uppskattningsvis ungefär densamma i de flesta dialogerna, medan andelen politiker kan skilja sig åt. I vissa dialoger var en stor andel deltagare politiker, medan i andra var politiker nästan helt frånvarande. En mer detaljerad deltagarstatistik har inte tagits fram under 2021 då underlaget är ofullständigt med anledning av pandemin.

⁸ Detta inkluderar regioner/regionalt utvecklingsansvarig aktör men även roller och funktioner som arbetar över kommungränserna, till exempel samordnare och strateger på kommun- och kommunalförbund.

⁹ Strateger, samordnare och liknande kan representera både regioner och kommuner. I kommunerna tycks samordnare, utbildningsstrateger/utvecklare och liknande funktioner bli allt vanligare.

¹⁰ Dialogen genomfördes via den digitala mötesplattform som samverkansområdena/regionerna är mest vana vid och brukar använda.

¹¹ I huvudsak avses förändringarna i prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, förändringar inom kurs- och ämnesplaner på gymnasial nivå samt förändringar inom statsbidraget för regionalt yrkesvux, enligt förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

¹² Önskemål till dagordningen kunde sändas in via en länk till en enkät i inbjudan. Exempel på sådana önskemål var information om kommande nyheter, statliga satsningar och förändrade regelverk, aktuella och pågående utredningar, statsbidrag och finansiering av kommunernas vuxenutbildning, regional samverkan och samordning, utbud av utbildning, samverkan med Arbetsförmedlingen, nya urvalsregler, validering, förändringar i kurs- och ämnesplaner samt utbildning för de med låg utbildningsbakgrund och svaga kunskaper i svenska språket.

¹³ Systematiskt kvalitetsarbete regleras i 4 kap. 2–8 §§ skollagen (2010:800).

Sammanställning av iakttagelser

Avsnitten i detta kapitel är i huvudsak en sammanställning av vad som framkommit i diskussionerna under dialogerna 2021. Iakttagelserna är samlade under tematiska rubriker. Det första avsnittet, ”Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll”, beskriver bland annat centrala förutsättningar för denna sammanställning och betydande årligen återkommande diskussionsområden. Avsnittet rekommenderas därför att läsas först, som bakgrund till övriga avsnitt.

Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll

Iakttagelserna i denna sammanställning bygger på vad deltagarna har valt att lyfta under dialogerna med Skolverket. Rapporten koncentrerar sig i huvudsak på frågor och synpunkter som varit uppe i flera dialoger och därmed är aktuella för flera verksamheter. Sammanställningen innehåller även citat från enskilda deltagare som Skolverket fångat upp under dialogerna för att ytterligare beskriva och exemplifiera det som lyfts av deltagarna.

En nyhet jämfört med tidigare dialoger är att deltagarna även haft möjlighet att skicka in det som diskuterats under gruppdiskussionerna via ett webbformulär. Det gör att denna sammanställning haft ytterligare underlag som komplement till minnesanteckningar. En sammanfattning av det som deltagarna skickat in i samband med gruppdiskussionerna presenteras i bilaga 1.

Sammanställningen ska också läsas utifrån den tidpunkt när dialogerna genomfördes. Flera av regeringens förändringar rörande komvux offentliggjordes under tidsperioden för genomförandet av dialogerna vilket har påverkat både vilken information Skolverket kunnat ge under respektive dialog och deltagarnas frågor.¹⁴

Återkommande och aktuella diskussionsområden

Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer flera diskussionsområden från tidigare dialoger. Exempel på sådana områden som deltagarna återkommer till är:

- Kommunernas organisation av vuxenutbildningen
- Systematiskt kvalitetsarbete
- Utbildning på entreprenad
- Elevernas studiefinansiering och studiemedelssystemet

---

¹⁴ Förändringar i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning, bland annat gällande nya urvalsregler, komvuxarbetet och en ny högskoleförberedande examen, publicerades 12 februari 2021. Då hade några dialoger redan hunnit genomföras.

- Flexibla studieformer och utveckling av distansutbildning
- Prövning

I denna sammanställning för 2021 tas ovanstående områden inte upp som egna avsnitt då det som framkommit under årets dialoger i huvudsak överensstämmer med vad som lyfts i tidigare sammanställningar. Det är dock tydligt att dessa områden är fortsatt angelägna för deltagarna i dialogerna och det är därför av vikt att fortsätta belysa och diskutera dessa aktuella områden.¹⁵ Detta kan fortsatt göras med tidigare sammanställningar som ett underlag.¹⁶

De följande avsnitten i detta kapitel innehåller också andra återkommande diskussionsområden, men dessa har fått egna avsnitt då det tillkommit ny aktuell information i frågan eller diskussionerna kring dessa områden varit särskilt framträdande under årets dialoger.

Covid-19-pandemins påverkan

Det som deltagarna under dialogerna beskrivit som rör pandemins konsekvenser presenteras i mindre omfattning i denna sammanställning. Skolverket har ett regeringsuppdrag att följa konsekvenserna av pandemin för utbildning inom skolväsendet, och konsekvenser för komvux har hittills redovisats i flera delrapporter inom ramen för det uppdraget.¹⁷

Några av de återkommande diskussionsområdena ovan har tydligt aktualiserats ytterligare på grund av covid-19-pandemin. Detta gäller till exempel efterfrågan på provningar som flera deltagare beskriver har ökat mycket. Som orsak lyfts bland annat att många elever anser att de inte lyckats få ett tillräckligt högt betyg under pandemin. Deltagare beskriver också svårigheter med att organisera provningar och att dessa blir mycket kostsamma, samtidigt som den problematik kring provning som återkommande lyfts under både årets och tidigare års dialoger kvarstår.¹⁸ En deltagare beskriver situationen med provningar så här:

...oerhört många provningar. Vi försöker lösa det på lördagar, men något måste göras med provningarna. Systemet behöver göras om och vi orkar inte med det ökade antalet elever. En provning kostar mycket lärartid och resurser.

Flexibla studieformer som till exempel distansutbildning och utvecklingen av lärcentrum är andra områden som fått ytterligare fokus och har utvecklats på grund av pandemin.

¹⁵ Flera av de områden som lyftes 2020 har lett till fortsatt arbete och aktiviteter hos Skolverket. Som exempel utvecklades Kvalitetsverkstaden, Skolverkets stöd för systematiskt kvalitetsarbete (<https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/kvalitetsverkstaden>), för att bli mer anpassat för komvux. Skolverket genomför även insatser för att utveckla flexibla studieformer.

¹⁶ Skolverket (2020) *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*, dnr. 2019:1435 och Skolverket (2019) *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*, dnr. 2018:1476.

¹⁷ Se till exempel Skolverket (2021) *Covid-10-pandemins påverkan på skolväsendet*, delredovisning 3 (Tema kommunal vuxenutbildning), dnr. 2020:1056 och Skolverket (2020) *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – insamling maj 2020*, dnr. 2020:854 och *Lägesbild av situationen i komvux med anledning av covid-19-pandemin – insamling vecka 41–42*, dnr. 2020:1398.

¹⁸ Se tidigare sammanställningar från dialogerna 2019 och 2020, som båda innehåller egna avsnitt om provning.

Samverkan är fortsatt viktig

Oavsett vilka utmaningar eller hinder som lyfts av deltagare under dialogerna finns det en sak som ständigt återkommer som en lösning – samverkan. Samverkan är central då vuxenutbildningen spänner över flera politikområden och involverar många olika aktörer. Samverkan har också betydelse för resurseffektivitet och för att kunna erbjuda utbildning av både kvalitet och bredd. Deltagarna vid dialogerna betonar att samverkan är nödvändig, viktig och en framgångsfaktor, både inom kommunen, mellan kommuner och med andra aktörer som regionalt utvecklingsansvariga, Arbetsförmedling och branscher respektive arbetsgivare. När det gäller samverkan inom kommunen lyfter deltagare i huvudsak samverkan mellan kommunens arbetsmarknadsförvaltning, integration, socialtjänst och komvux. Under ett par dialoger lyfts även samverkan med gymnasieskolan.¹⁹ Flera statliga satsningar och reformer, som till exempel statsbidraget för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), utbildningsplikten, statsbidraget för lärcentrum, studiestartsstödet och Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) bygger på samverkan.²⁰

Samverkan och behovet av att utveckla denna mellan olika aktörer har också varit en återkommande diskussionspunkt i tidigare dialoger. De områden som har belysts i tidigare sammanställningar från dialogerna är fortsatt aktuella. I generella drag kan Skolverket konstatera att, jämfört med förra årets dialoger, tycks den regionala samverkan ha utvecklats ytterligare. Många deltagare beskriver en positiv utveckling av samverkan, både inom kommunen, mellan kommuner och kommunernas samverkan med den formella regionen, det vill säga aktören med regionalt utvecklingsansvar²¹. Det handlar om både fördjupad samverkan och samverkan kring nya områden, samtidigt som behov av ytterligare utveckling finns. Utifrån diskussionerna är det också tydligt att komvux får allt större fokus och alltmer ses som ett viktigt instrument för att klara den lokala, regionala och nationella kompetensförsörjningen²² och där spelar återigen samverkan mellan kommunerna och andra aktörer en viktig roll.

Under de flesta dialoger beskrivs behov av eller pågående utvecklingsarbete för att organisera, strukturera och formalisera samverkan ytterligare, inte minst samverkan mellan kommuner. En deltagare beskriver utvecklingen av samverkan så här:

Samverkan har tagit ytterligare steg. Vi har en organisation för att hantera till exempel statsbidragen och yrkesutbildning. Nu formaliserar vi det arbetssätt och den organisation vi

¹⁹ Se även sammanställningar från tidigare dialoger, både 2019 och 2020, angående samverkan inom kommunen.

²⁰ Regler om dessa frågor finns i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, förordningen (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum, förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt och förordningen (2017:532) om studiestartsstöd. Verksamheten inom Delegationen för unga och nyanlända till arbete regleras i direktiv från regeringen.

²¹ Bestämmelser om samverkan med aktören med regionalt utvecklingsansvar finns i 20 § punkten 4 a) i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning och 5 § punkten 4 i förordningen (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum.

²² Vuxenutbildningen har fått nya övergripande mål i 20 kap. 2 § skollagen (2010:800) rörande kompetensförsörjning, se mer om detta i prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Även andra genomförda förändringar, till exempel regionalt yrkesvux, har också koppling till arbetsmarknad och kompetensförsörjning.

haft. Vi ska upprätta processer kring kommunikation, ansökan och antagning. Två andra gemensamma frågor är verksamhetssystem och en utbudskarta.

Flera deltagare återkommer till samverkan inom kommunen, både när det gäller utmaningar och behov. Diskussionerna ligger i linje med vad som framkommit på tidigare dialoger och organisationen av komvux inom kommunen tycks fortsatt få ett allt större fokus. Under flera dialoger beskriver deltagare hur de organiserar, eller planerar att organisera komvux. Generellt verkar de flesta omorganisationer handla om att få komvux och arbetsmarknad samt integrationsfrågor och sociala frågor att närma sig varandra, till exempel genom att bilda en arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltning.²³

Det är också centralt för kommunerna att samverkan är förankrad på flera nivåer, både i den operativa och den strategiska verksamheten. Deltagare lyfter särskilt vikten av förankring hos ansvariga politiker och högre chefer. Det framkommer även önskemål om en tydligare styrning av hur den regionala samverkan och samarbetet ska gå till.

I diskussionerna återkommer betydelsen av samverkan för små kommuner med begränsade resurser och stödfunktioner. Bland annat beskriver deltagare att samverkan behövs för att till exempel kunna erbjuda ett brett utbildningsutbud, stöd till elever, kontinuerlig utbildning året om och olika studieformer samt kunna ta del av och administrera statsbidrag.

Några deltagare lyfter också vikten av bättre samordning mellan olika utbildningsformer både på lokal, regional och nationell nivå. Som exempel ges att det finns många aktörer inom vuxenutbildning, till exempel yrkeshögskola, Arbetsförmedling, folkhögskola och komvux, och att det borde finnas ett mer övergripande helhetsperspektiv. Det uttrycks även önskemål om någon form av nationell samordning eller stödsystem för detta.

Samverkan med Arbetsförmedlingen

Samverkan med Arbetsförmedlingen på lokal och regional nivå har diskuterats i de flesta av årets dialoger. Det är framför allt två faktorer som just nu påverkar denna samverkan mycket. Dels handlar det om Arbetsförmedlingens pågående omorganisation och reformering, dels Arbetsförmedlingens uppdrag att i högre grad anvisa individer till reguljära studier.²⁴

Flera deltagare beskriver generellt att samverkan med Arbetsförmedlingen har försämrats under det gångna året. I flera kommuner verkar samverkan helt eller delvis ha upphört. Bland annat anges avsaknad av lokalkontor och brist på tydliga kontaktvägar och samverkanstrukturer som orsaker. Men det är också en varierad bild som deltagarna ger och på vissa håll tycks samverkan med Arbetsförmedlingen fortsatt fungera bra.

---

²³ Detta är något som återkommande lyfts av deltagare under dialogerna de senaste åren, se även tidigare sammanställningar från dialogerna 2019 och 2020 som innehåller egna avsnitt om organisation av komvux.

²⁴ Se till exempel punkterna 1 och 2 i avsnitt 2 respektive punkten 12 i avsnitt 3 i Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2021, www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21193 (länk hämtad 1 september 2021).

En tydlig gemensam nämnare är att det på många håll råder en osäkerhet om hur samverkan med Arbetsförmedlingen kommer att se ut i framtiden och att samverkan behöver byggas upp på nytt. Flera deltagare uttrycker en oro för hur det blir när en tredje part i form av privata aktörer ska bli en del av denna samverkan. Som exempel lyfts frågor kring vem som har ansvaret för individerna, vem som ska stå för vägledningsinsatser och vem som ansvarar för att samverkan fungerar och följs upp när fler aktörer blir inblandade.

Strukturen för samverkan och att den sker på flera nivåer är också viktigt. Deltagare lyfter vikten av att samverkan finns organiserad och formaliserad samt fungerar på flera nivåer så att det finns både en strategisk samverkan och en operativ individnära samverkan. I diskussionerna tar deltagare också upp vikten av att kommunernas vuxenutbildning och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar kompletterar varandra, snarare än konkurrerar. En deltagare beskriver samverkan så här:

[Det är] viktigt att få till en bra samverkan med Arbetsförmedlingen samt att det finns en god geografisk spridning av utbildning för att lättare kunna motivera och rekrytera till utbildning hos de svagaste grupperna.

En annan deltagare lyfter följande problematik med samverkan:

Arbetsförmedlingen avbryter pågående sfi för andra aktiviteter, det får konsekvenser för individernas språkutveckling. Samverkan mellan kommun och Arbetsförmedling är ofta väldigt personbundet.

Arbetsförmedlingens uppdrag att öka anvisningar till reguljär utbildning väcker också flera funderingar från deltagarna. De utmaningar som lyfts av deltagarna är i huvudsak följande:

- Informationsutbytet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen upplevs behöva bli bättre för att underlätta samverkan kring den enskilde individen.²⁵
- Ansvarsfördelningen mellan kommunen och Arbetsförmedlingen är inte alltid tydlig vilket ibland försvårar samverkan kring den enskilda individen. Denna osäkerhet tycks dessutom ha ökat i och med att Arbetsförmedlingen i högre utsträckning ska använda sig av privata aktörer.
- Det finns en grupp arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden och behöver mycket stöd och andra insatser, till exempel motiverande insatser, för att kunna tillgodogöra sig utbildning. Vägen till att påbörja och att slutföra en utbildning på gymnasial nivå för dessa individer är ofta lång.²⁶ Deltagare beskriver även att denna grupp ökar inom komvux i och med att Arbetsförmedlingen anvisar fler till studier.

---

²⁵ Skolverket har i sitt regleringsbrev för 2021 ett sådant regeringsuppdrag gemensamt med Arbetsförmedlingen. Se punkten 3 under avsnittet med nya uppdrag, <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21396> (länk hämtad 1 september 2021).

²⁶ Se även avsnittet ”En utbildning anpassad för målgruppens behov” som beskriver detta ytterligare.

- Ökade anvisningar till utbildning, språkplikten²⁷ och ökade behov av stöd hos målgruppen inom komvux kan innebära kostnadsökningar för kommunerna.
- Samverkan med Arbetsförmedlingen behöver ges rätt förutsättningar. Deltagare menar att regelverken ibland kan uppfattas som motstridiga och en ökad nationell samordning mellan myndigheter efterfrågas.

Förändringar inom komvux

Det finns idag höga förväntningar på komvux förmåga att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Flera nyligen avslutade eller pågående statliga utredningar har koppling till komvux och de senaste åren har präglats av flera statliga satsningar och reformer.²⁸

Under perioden 2020–2022 sker ytterligare förändringar inom komvux som fått stort fokus under de regionala dialogerna 2021. I huvudsak handlar det om förändringarna som följer av propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*²⁹ samt förändringar inom kurs- och ämnesplaner på gymnasial nivå och förändringar inom statsbidraget för regionalt yrkesvux³⁰.

Generellt beskriver deltagarna många av förändringarna som positiva, samtidigt som det finns utmaningar med den höga förändringstakten och kommunernas finansiering av utbildningen. Under dialogerna beskrivs att intresset för och fokus på komvux blir allt större. Något som i sammanhanget lyfts som positivt är till exempel den ökade samverkan, att förvaltning och ansvariga politiker i kommunerna ökat sitt fokus på komvux samt de statliga satsningar som genomförs. En svårighet som beskrivs är till exempel att kunna ställa om när många förändringar kommer i snabb takt, i synnerhet om utbildningen bedrivs på entreprenad och är reglerad i avtal. Flera deltagare uttrycker också ett behov av helhetssyn, det vill säga att förändringarna hänger ihop, vilket är särskilt viktigt när förändringarna är många och förändringstakten hög. Under dialogerna ger deltagare en rad exempel på hur de upplever förändringarna och hur de tas emot. Följande citat ger exempel på hur några deltagare uttrycker detta:

Alla kommuner är positiva till de förändringar som föreslås nationellt. Men viktigt att lyfta är den stora blandningen av förändringarna. Nationellt kommer det ibland snabba åtgärder som inte alltid träffar målgruppen på bästa sätt. För att lyckas med de mål som staten sätter upp måste man se mer till helheten.

²⁷ Se *Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd*, prop 2020/21:55.

²⁸ Exempel på aktuella utredningar som pågår eller betänkanden från nyligen avslutade utredningar som därmed kan komma att påverka komvux framöver är SOU 2020:33, SOU 2020:43, SOU 2020:66, SOU 2019:69, SOU 2018:71, U 2021:01 och U 2020:08. Exempel på större statliga satsningar och förändringar som införts de senaste åren är till exempel prop. 2016/17:5, *Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux*, att svenska för invandrare (sfi) har blivit en del av komvux och statsbidragen för regionalt yrkesvux och lärcentrum samt studiestartstödet som regleras i respektive förordning: Förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, förordningen (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum, förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och förordningen (2017:532) om studiestartsstöd. Ett annat exempel är utbildningsplikten.

²⁹ Prop. 2019/20:105.

³⁰ För förändringar inom statsbidrag och kommunernas finansiering, se avsnittet "Finansiering av komvux och statsbidrag".

Alla vill ha med komvux överallt – näringsliv och så vidare, hur fredar vi men samtidigt samverkar med andra aktörer? Det är ett dilemma att många har så mycket åsikter, hur ska vi hjälpa våra rektorer och politiker kring uppdraget?

Många av de ändringar som gjorts har varit bra, inte minst detta med de förändrade urvalsreglerna.

Det behövs en bättre samordning och bättre strukturer för samordning. Komvux är styrt av urvalsregler men nu kommer en målgrupp som inte passerar det nålsögat och vad behövs det för dem? En bättre samordning mellan olika instanser, till exempel Arbetsförmedlingens insatser. Nu hamnar frågorna ofta hos studie- och yrkesvägledare och lärare och de kan inte lösa ut dessa frågor.

Förändringarna verkar i stuprör, vilka konsekvenser får de olika reglerna på varandra? Det verkar man inte alltid ha tänkt på. Hur påverkar till exempel rättighetslagstiftningen utbudet av yrkesutbildningar? Det behövs en mer holistisk statlig utbildningspolitik.

Komvux för stärkt kompetensförsörjning

Det har införts en rad regeländringar till följd av propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, som bland annat bygger på komvuxutredningens förslag³¹. Sammanställningen har delats in i olika tematiska avsnitt utifrån hur förändringarna diskuterats i dialogerna. Det är av extra vikt att detta avsnitt läses utifrån den tidpunkt som dialogerna genomfördes. Flera av förändringarna, bland annat gällande nya urvalsregler, komvuxarbetet och en ny högskoleförberedande examen, beslutades under tidsperioden för genomförandet av dialogerna vilket har påverkat både vilken information Skolverket kunnat ge under respektive dialog och deltagarnas frågor. Det gör att det i sammanställningen finns tankar från deltagarna kring kommande regleringar, spontana reaktioner på ny reglering och funderingar rörande förändringar som varit kända ett tag.

Det kan även tilläggas att Skolverket efter dialogernas genomförande, under våren 2021, har genomfört en större mängd informations- och implementerings-insatser om förändringarna.³² Ytterligare insatser planeras till hösten 2021.

Kompetensförsörjning, behov, utbud och utökade mål

Komvux har fått en alltmer framträdande roll för kompetensförsörjning och olika målgruppers etablering på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt och ställer nya krav på individers kunskap och kompetens. Behovet av utbildning inom komvux kan dessutom uppstå i olika skeden i livet, oavsett om den vuxna har slutfört en gymnasial utbildning eller inte.

Flera av de förändringar och statliga satsningar rörande komvux som nu genomförs syftar till att möta denna utveckling och de behov som finns. Skollagens övergripande mål har utökats så att det framgår att utbildningen även

³¹ SOU 2019:3.

³² Under våren 2021 har insatserna bestått både av löpande utveckling av ny webbinformation och informationswebbinarium där deltagarna har haft möjlighet att ställa frågor och ha dialog med Skolverket, i huvudsak rörande utökande mål, ny prioritering, nya urvalsregler, komvuxarbete, ny högskoleförberedande examen och komvuxbevis. Se till exempel <https://www.skolverket.se/undervisning/vuxenutbildningen/aktuella-forandringar-inom-kommunal-vuxenutbildning-komvux> och kommande insatser i Skolverkets kalenderium.

ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning. Skollagen har även ändrats från att de med minst tidigare utbildning ska prioriteras till att de med störst behov av utbildning ska prioriteras när det gäller komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.³³ En deltagare kommenterar de utökade målen på detta sätt:

Positivt att målen för komvux breddas. Vi har redan arbetat på det här sättet länge, det är därför en bekräftelse på att vi gör rätt saker. Det är även positivt att det kommer in i skollagen.

Mot bakgrund av de utökade målen har kompetensförsörjning, mål och utbud diskuterats under dialogerna. I diskussionerna framkommer flera exempel på hur komvux fått ett allt tydligare fokus mot yrkesutbildning, arbetsmarknadens behov och kompetensförsörjning samt att utbudet av yrkesutbildning har ökat, något som flera deltagare upplever positivt. En deltagare beskriver det så här:

Omsvängningen mot mer av yrkesutbildning är välkommen, det syns en tydlig effekt av detta. Det känns som att individen är mer i centrum. Jag ser ingen motsats mellan bildningsperspektivet och det allt större fokuset på yrkesutbildning och yrkeskunskaper.

Det finns ett par deltagare som i diskussionerna även lyfter farhågor om att komvux övriga mål, att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande och att främja personlig utveckling, samt bildningsperspektivet kan tappas bort med nuvarande fokus på kompetensförsörjning.

Kompetensförsörjning är högst aktuellt för många aktörer och det är också ett begrepp som rymmer många aspekter och dimensioner. I dialogerna beskriver deltagare att kompetensförsörjning kan handla om allt från framtidstro, tillväxt, hållbarhet, samhällets utveckling och välfärd till samverkan, anställningsbarhet, matchning, arbetsmarknadens behov, utbud och efterfrågan men även individens möjlighet till egen försörjning, livslångt lärande, bildning, yrkesväxling och valmöjligheter.³⁴ Många dimensioner och aspekter skapar möjligheter men även utmaningar och frågetecken – Vad är det egentligen som ska göras? Och av vem?

I diskussionerna lyfts återigen samverkan inom kommunen och med olika aktörer, ansvarsfördelning och organisation som centrala faktorer. En deltagare ger följande exempel på hur kompetensförsörjningsfrågor och komvux organiseras:

[I vår kommun har] politiken bestämt att samordna allt kring vux i samma förvaltning, utifrån tillväxt och kompetensförsörjning.

När det gäller kompetensförsörjning och arbetsmarknadens behov framstår samverkan med arbetsgivare och branscher som ett viktigt utvecklingsområde. I flertalet dialoger lyfts en matchningsproblematik och svårigheter med att få dem som står långt ifrån arbetsmarknaden anställningsbara. Ofta efterfrågas en

³³ Övergripande mål och prioritering för komvux anges i 20 kap. 2 § i skollagen (2010:800).

³⁴ Under dialogerna fick deltagarna i realtid svara på en interaktiv fråga: "Kompetensförsörjning – vad innebär det för dig?". Svaren uppvisade en stor bredd i begreppets innebörd.

aktivare roll från arbetsgivare och branscher.³⁵ I diskussionerna är det tydligt att utmaningarna i hög grad hänger ihop med den målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Flera deltagare beskriver att de upplever ett glapp mellan många branschers krav och matchningen av individer i behov av utbildning. I diskussionerna lyfts också vikten av språkkunskaper och möjligheten att få utveckla dessa på en arbetsplats.³⁶ Detta exemplifieras av deltagare under flera dialoger och följande citat ger exempel på hur några deltagare uttrycker detta:

Utbildningar gör inte alltid att man blir anställningsbar, det finns andra saker, andra behov hos individerna som måste mötas upp.

För det arbetskraftsutbud som finns i långvarig arbetslöshet är vägen till arbetsmarknaden mycket lång. Det behövs många utbildningar i flera steg för dessa grupper. Detta kräver stor långsiktighet och goda förutsättningar för samverkan.

Vi har ett jobb att göra inom utbildning, men det vore önskvärt att marknadsföra utbildningar och inte enbart produkter från branschernas sida. Branscherna måste förstå att man måste anpassa sig och tänka på hur de ska organisera sig, det finns inte högutbildade längre. Vi löser inte språket till exempel genom en utbildning utan branscherna behöver stötta nyutbildade i processen att bli erfarna. Vi har närmat oss varandra under pandemin men det har varit tvärstopp med apl för vissa elevgrupper, det har varit ett rejält bekymmer.

Många kommuner arbetar fortsatt med att både bredda, informera om, paketera och tillgängliggöra sitt utbildningsutbud, ofta inom ramen för sin regionala samverkan.³⁷ En utmaning som framkommer är att presentera ett bra utbildningsutbud, som både möter arbetsmarknadens behov men som även är attraktivt för den enskilde individen. Och här lyfter deltagare återigen vikten av samverkan med branscher och arbetsgivare i diskussionerna. Samarbetet med branscher och arbetsgivare beskrivs som nödvändigt, inte minst för att kunna marknadsföra olika yrkesområden för att öka deras attraktivitet och rekrytera elever till utbildningar inom yrkesområden som har brist på utbildad personal. Bilden av hur det fungerar är varierad och skiljer sig mellan olika branscher och regioner vilket deltagare ger flera exempel på under dialogerna. Följande citat visar hur några deltagare exemplifierar och ger olika synvinklar på detta:

Hur ska man gå till väga för att ta reda på detta? [Vi ska införa] kompetensråd, ett operativt råd och ett strategiskt. Man behöver en kommunikationsplattform, man behöver göra behovsanalyser. Men det är svårt, vad menas med kompetens och hur ska det preciseras, är det i form av kurser eller är det mer generellt?

Även branscherna som har kompetensförsörjningsproblem behöver vara med i detta arbete så att det inte blir sådana stuprör. Till exempel, vi startar en marinmekanikerutbildning eftersom branschen efterfrågar detta, men det är svårt att hitta personer som kan eller vill söka. Det är en utmaning. Vad har målgrupperna för förutsättningar att göra välgrundade val? Elever måste välja rätt och inte bara för att det är spännande.

---

³⁵ För ytterligare resonemang angående samverkan med arbetsgivare/branscher, se avsnittet "En utbildning anpassad för målgruppens behov" i denna rapport samt tidigare sammanställningar för de regionala dialogerna.

³⁶ Se även avsnittet "En utbildning anpassad för målgruppens behov" som också berör detta.

³⁷ Se sammanställningen av de regionala dialogerna 2020.

Behoven är en sak, önskemålen något annat. Nagelterapeuter, frisörer. Behoven är egentligen något annat än deras egen efterfrågan är. [Vi] måste säkerställa vad individen behöver kontra deras önskemål.

Vikten av att kunna ställa om snabbt lyfts också av flera deltagare. Detta har blivit ännu tydligare under pandemin, och ett par deltagare beskriver hur pandemin tvingat dem att tänka i nya mönster och utbilda mot nya områden.

Nya urvalsregler

Urval är en del av hela antagningsprocessen³⁸ från att en ansökan lämnas in till att den sökande är antagen till utbildning. Urval kan bli aktuellt om alla behöriga sökande inte kan antas till utbildningen. För sökande som har rätt till utbildningen ska inget urval göras.

Genom den nya prioriteringen i skollagen³⁹ påverkas hur urvalsreglerna på förordningsnivå kan utformas inom komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.⁴⁰ I förarbetena framgår att den nya prioriteringen enligt regeringen möjliggör att fler grupper än de som har kort tidigare utbildning kan ingå i urvalet och en större andel av de sökande omfattas av rangordningen vid urval.⁴¹ Den nya regleringen om urval anger i vilken ordning olika grupper av sökande som alla har ett stort behov av utbildning ska prioriteras.

De nya urvalsreglerna är en av de förändringar med anledning av propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* som väckt flest funderingar hos deltagarna i årets dialoger. Redan under förra årets dialoger efterfrågades tydliga riktlinjer gällande de kommande urvalsreglerna och vad som avses med ”störst behov av utbildning”. Stöd från Skolverket och tydlig reglering på förordningsnivå i god tid innan bestämmelserna träder i kraft efterfrågades.

Flera deltagare i årets dialoger uttrycker att de är mycket positiva till den nya prioriteringen och att det är bra att det kommer nya urvalsregler. Deltagare beskriver bland annat att förändringarna kan möjliggöra för fler målgrupper att ta del av utbildningen inom komvux. En deltagare menar även att detta kan ge en positiv effekt i form av större dynamik i undervisningsgrupperna med en vidgad och mer blandad målgrupp. Det finns även deltagare som menar att de nya reglerna blir tydligare.

Utöver ovanstående har i huvudsak dessa frågetecken, synpunkter och reaktioner framkommit under dialogerna gällande urvalsreglerna:

³⁸ Frågor rörande lika delar av antagningsprocessen lyfts återkommande av deltagare och Skolverket har tagit fram ett stödmaterial som ska tydliggöra vilka steg och beslut som ska tas från att en ansökan lämnas in till att en individ är antagen, se <https://www.skolverket.se/antagning-komvux-gymnasial>.

³⁹ 20 kap. 2 § i skollagen har sedan 1 juli 2021 ändrats. När det gäller komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras. Tidigare gällde att de som fått minst utbildning skulle prioriteras

⁴⁰ Bestämmelser om urval finns i 3 kap. 7 och 8 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. Tidigare reglerades även urval för statsbidragsfinansierad utbildning inom regionalt yrkesvux särskilt, men denna reglering har upphört i samband med övriga förändringar om urval och prioritering.

⁴¹ Prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

- Flera deltagare framför synpunkter på att förändringarna på förordningsnivå kommer sent och för nära inpå införandet. Det försvårar kommunernas arbete med att hinna förstå och implementera förändringarna innan de träder i kraft. Det får konsekvensen att kommunerna inte får goda förutsättningar att arbeta med förändrade rutiner och organisation kring antagning och urval innan införandet, och det försvårar även arbetet med urval av elever under våren 2021 som ska påbörja utbildning efter den 1 juli 2021.⁴² Detta märks på deltagarnas detaljfrågor under dialogerna och det finns tydliga önskemål om stöd och information kring de nya reglerna.⁴³
- Flera deltagare efterfrågar hjälp med att tolka de nya bestämmelserna. En vanlig fråga i dialogerna är vilka individer som ingår i respektive urvalsgrupp. Till exempel lyfts frågan vilka som ska anses ”riskera att bli arbetslösa” på flera dialoger. Det förekommer även frågor från deltagarna hur man ska prioritera mellan sökande som tillhör samma urvalsgrupp, om alla inom en och samma grupp inte kan antas till utbildningen. Ett par deltagare ställer även frågor om vilket friutrymme som finns i tolkningen, till exempel möjlighet till en egen regional bedömning, lottning eller kvotgrupper. De sistnämnda frågorna förekommer i huvudsak under de dialoger som genomfördes innan, eller precis i samband med att, den nya regleringen på förordningsnivå blivit känd.
- Den del som genererat flest frågor och funderingar från deltagarna under dialogerna i samband med diskussioner om urvalsreglerna är den individuella studieplanen. I urvalsreglerna är första punkten, den första prioriteringsgruppen, de som ”önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan”.⁴⁴ Kring detta ställer deltagarna många frågor, som tyder på att kommunernas arbete med den individuella studieplanen kan behöva utvecklas och samordnas.⁴⁵
- Det finns också reaktioner och funderingar från deltagare om i vilken grad de nya urvalsreglerna i praktiken kommer att möjliggöra för fler att ta del av utbildning, till exempel de som vill omskola sig eller yrkesväxla. En aspekt som lyfts av flera deltagare handlar om kommunernas bristande resurser och olika ekonomiska förutsättningar att möta behovet av utbildningsplatser. En annan aspekt av detta är att målgruppen som tillhör andra punkten i urvalsreglerna⁴⁶, de som ”inte har uppnått kraven för en gymnasieexamen eller genomgått någon utbildning som motsvarar utbildning i gymnasieskolan”, just nu är mycket stor. Även den målgrupp som har rätt till utbildning på gymnasial nivå, och därmed inte omfattas av urval, ökar. Mot den bakgrunden menar deltagare i dialogerna att det i praktiken blir sökande

⁴² De nya urvalsreglerna ska tillämpas på utbildning som påbörjas från och med 1 juli 2021. Det innebär att själva antagningsförfarandet till utbildning som startar nära det datumet sker under våren 2021.

⁴³ Efter dialogerna, under maj och juni 2021, har Skolverket genomfört en serie med flera informationsträffar där deltagarna haft möjlighet att ställa frågor angående de utökade målen, den nya prioriteringen och de nya urvalsreglerna. Även en omfattande webbinformation har tagits fram.

⁴⁴ 3 kap. 7 § första punkten och 3 kap. 8 § första punkten i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁴⁵ Enligt 20 kap. 8 § i skollagen (2010:800) ansvarar hemkommunen för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

⁴⁶ 3 kap. 7 §, andra punkten i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

som tillhör punkten 1 och 2 i de nya urvalsreglerna som blir antagna till de utbildningsplatser som finns tillgängliga. Det innebär då att behöriga sökande som tillhör punkterna 3–5, med bland annat de som vill yrkesväxla eller de som har en gymnasieexamen sedan tidigare, inte kommer att kunna bli antagna för att platserna är slut.⁴⁷

I diskussionerna lyfter några deltagare även funderingar kopplade till andra delar av antagningsprocessen, till exempel behörighet, mottagande, rätt till utbildning, antagning och vad som gäller om utbildningen finns i en annan kommun än hemkommunen.

Under flera dialoger lyfts också, deltagarna emellan, ett behov av att diskutera de nya urvalsreglerna, tolkningar, prioriterade grupper och rutiner kring den individuella studieplanen i samverkan mellan kommunerna.

Komvuxarbete, en ny högskoleförberedande examen och komvuxbevis

Inom komvux har gymnasiearbetet respektive gymnasiesärskolearbetet ersatts av ett komvuxarbete, och gymnasiesärskolebeviset inom komvux som särskild utbildning har ersatts av ett komvuxbevis. Utöver detta har en ny högskoleförberedande examen inom komvux på gymnasial nivå införts. De ändrade bestämmelserna innebär bland annat att en högskoleförberedande examen ska vara inriktad mot ett av två studieområden, samhällsvetenskap och humaniora eller naturvetenskap och teknik, i stället för att som tidigare varit riktat mot ett av sex högskoleförberedande program inom gymnasieskolan.⁴⁸

Ett syfte med förändringarna är enligt förarbetena att möjliggöra en större flexibilitet för att få en examen från komvux och en bättre anpassning av utbildningen till vuxna elevers skiftande behov och målsättning med sina studier.

Även dessa förändringar upplevs som positiva av de flesta deltagarna och de frågor och synpunkter som framkommer är i huvudsak inom två områden:

- Precis som med urvalsreglerna framförs synpunkter på att förändringarna på förordningsnivå kommer sent och för nära inpå införandet. Även ytterligare verktyg och regleringar som kommunerna behöver, till exempel olika föreskrifter⁴⁹, kommer som följd sent och försvårar kommunernas arbete med att hinna förstå och implementera förändringarna innan de ska träda i kraft. Detta får bland annat konsekvensen att kommunerna försöker arbeta med

---

⁴⁷ I diskussionerna nämns även äldreomsorgslyftet, att deltagarna i den satsningen riskerar att hamna långt ner i prioriteringsordningen vid urval och därmed inte beredas plats på utbildningen. Se även avsnittet "Finansiering av komvux och statsbidrag" angående äldreomsorgslyftet.

⁴⁸ Förändringarna rörande komvuxarbete, komvuxbevis och examen infördes 1 juli 2021 till följd av prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

⁴⁹ Till exempel föreskrifter (SKOLFS 2021:30) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygs katalog för vuxenutbildning, föreskrifter (SKOLFS 2021:31) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:9) om utformning av examensbevis från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, föreskrifter SKOLFS 2021:32 om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2013:151) om utformningen av gymnasiesärskolebevis från kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå och föreskrifter (SKOLFS 2021:33) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:196) om vilka kurser enligt kursplaner som motsvaras av kurser enligt ämnesplaner och får ingå i en gymnasieexamen samt koder för komvuxarbetet.

studieplanering för elever där detaljerad reglering ännu inte finns, vilket märks tydligt på deltagarnas detaljfrågor under dialogerna.⁵⁰

- Samtidigt som många deltagare uttrycker att det är positivt att den högskoleförberedande examen blir mer flexibel, framför vissa en besvikelse över att en motsvarande ökad flexibilitet inte införs för en yrkesexamen. I sammanhanget lyfter deltagare även problem med att genomföra och erbjuda komvuxarbetet när det saknas en kontext, till exempel om de själva inte erbjuder utbildning inom de yrkesinriktningar eller yrkesområden som examen avser.

Komvux som särskild utbildning

Komvux som särskild utbildning är nu en del av komvux och flera regleringar harmonieras med övriga komvux.⁵¹ Till exempel har en rätt att läsa grundläggande nivå i annan kommun och möjligheten att göra provning införts inom komvux som särskild utbildning.

Skolverket har i sitt regleringsbrev för 2020 fått flera regeringsuppdrag som gäller komvux som särskild utbildning. Dialogerna användes till viss del för att inhämta tankar och underlag till några av dessa uppdrag, till exempel varför elevantalet inom komvux som särskild utbildning minskar.⁵²

Deltagarna är positiva även till förändringarna rörande komvux som särskild utbildning, och de tycker att det är bra att fokus sätts på denna skolformsdel och dess målgrupp. Som exempel på positiva effekter beskriver deltagare att det nu kan bli enklare för elever att kombinera kurser från komvux olika delar, att denna elevgrupp ska få större tillgång till yrkesutbildning, att specialpedagogiska resurser kan användas på ett bättre sätt och att integrering och inkludering främjas och underlättas.

I många kommuner är komvux som särskild utbildning redan organiserat tillsammans med övrig komvuxutbildning. Ett par deltagare beskriver att de inte tror att förändringarna kommer att innebära lika stora förändringar för deras verksamhet som för andra kommuner där särskild utbildning i stället är organiserat tillsammans med övrig sarskoleverksamhet utan nära koppling till övriga komvux.

Några deltagare lyfter i sammanhanget vikten av samverkan mellan olika delar av kommunen och andra aktörer för att möjliggöra att fler kan ta del av utbildning

---

⁵⁰ Efter dialogerna, under juni 2021, har Skolverket genomfört en serie med flera informationsträffar där deltagarna haft möjlighet att ställa frågor angående komvuxarbete och den nya högskoleförberedande examen samt tagit fram nya och reviderade föreskrifter.

⁵¹ Tidigare skolformen särskild utbildning för vuxna (sär vux) har upphört och inkluderats i komvux från och med 1 juli 2020. Kommunal vuxenutbildning (komvux) består idag av följande skolformsdelar: komvux på grundläggande nivå, komvux på gymnasial nivå, komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå, komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, och komvux i svenska för invandrare.

⁵² Se Skolverkets regleringsbrev för 2020, dels uppdraget *Etablering på arbetsmarknaden efter kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning*, dels uppdraget *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning*. Inom ramen för dessa uppdrag ska Skolverket bland annat ge stöd till kommunerna att erbjuda utbildning i syfte att möjliggöra för målgruppen att ta del av de större utbud av utbildningar och andra resurser som finns inom kommunal vuxenutbildning, ge stöd till kommunerna att utveckla studie- och yrkesvägledningen för målgruppen, ta fram yrkespaket för målgruppen samt analysera orsaker till minskat deltagande i utbildningen. Uppdragen i sin helhet ska redovisas i slutet av 2021, och medskick från deltagarna redovisas därför inte i denna sammanställning.

inom komvux som särskild utbildning. Det framkommer även utmaningar med att målgruppen är så heterogen och behovet av stöd för eleverna är stort. Följande citat ger exempel på hur några deltagare uttrycker detta:

Jättebra att särvox har gått in i övriga komvux, det kan bli riktigt bra, eleverna frågar efter mer yrkesutbildningar. Men målgruppen är så heterogen. Svårt att anpassa utifrån olika elevers behov och förutsättningar.

Vi jobbar för att särvoxelever ska komma ut på yrkesutbildningar, med stöd av specialpedagoger. Önskemål finns främst inom barn och fritid och restaurang. Och när vi väl fått in eleverna [på utbildningen] ser vi att flera kan klara även nationella kurser inom komvux!

Integrationen av särvox [i övriga komvux] är bra. Men det blir ett slag i luften om man inte kommer med författningsstöd om stöd [till eleverna]. Nu ska särvox också klämmas in i komvux och det finns en risk att det blir sämre i stället för bättre. Det vill säga att skolformsdelar ställs mot varandra, till exempel – vi har bara en specialpedagog, var ska hen nyttjas bäst?

På flertalet dialoger lyfter deltagare att studiefinansieringen för målgruppen upplevs vara ett problem som kan begränsa möjligheten till studier. Elevernas studiefinansiering beskrivs som en viktig pusselbit som saknas och som behöver ses över för att förändringar och andra insatser ska få någon effekt. En annan utmaning som beskrivs är hur man praktiskt ska möjliggöra för individer att ta del av utbildning i andra kommuner. Även om regleringen nu möjliggör detta i större utsträckning kan det ändå vara svårt att till exempel lösa de resor som krävs för eleverna.

En förenklad betygsskala

En förenklad betygsskala införs den 1 januari 2022 inom vissa delar av komvux. Förändringen innebär att den nuvarande betygsskalan, med fem godkända betygssteg (A–E) och ett underkänt (F), inte längre kommer att användas i skolformsdelarna komvux på grundläggande nivå, komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå och komvux i svenska för invandrare (sfi).⁵³ Betygsskalan blir inom komvux på grundläggande nivå och komvux i sfi betygen Godkänt och Icke godkänt. Inom komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå används endast betyget Godkänt.

På i stort sett samtliga dialoger är deltagarna överens om att en förenklad betygsskala är en positiv förändring och några deltagare menar att nuvarande betygsskala haft en kvarhållande effekt i berörda skolformsdelar. Ett önskemål och en fundering som framkommer i diskussionerna är:

- Önskemål om nationella prov på grundläggande nivå. Detta önskemål har även framkommit i tidigare dialoger och några deltagare anser det nu extra angeläget i och med att en förenklad betygsskala införs för att säkerställa en nationell likvärdighet i utbildningen.

---

⁵³ Förändringar till följd av prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

- Funderingar rörande nivån för Godkänt, i synnerhet avseende kopplingen till den gymnasiala nivån. Som exempel lyfts att vissa elever som precis klarar godkänt på grundläggande nivå idag har svårt att gå vidare till och klara av gymnasial nivå.

Förändringar i kurs- och ämnesplaner

Inom komvux på gymnasial nivå sker förändringar i flera ämnesplaner med tillhörande kurser.⁵⁴ Det innebär att många kurser revideras, nya kurser tillkommer och några kurser upphör. Förändringarna sker i huvudsak inom olika yrkesområden men även gällande matematik, engelska och moderna språk.

I diskussionerna återkommer vikten av framförhållning och tydligt stöd gällande övergångar. Övergångar till nya och reviderade kurser inom komvux blir ofta komplexa då det kräver översyn och eventuell revidering av varje elevs individuella studieplan som löper över brytpunkten för nya och reviderade kurser. Möjlighet till exempelvis validering, prövning och nationella prov ska också finnas samma dag som en ny eller reviderad kurs träder i kraft. Flera deltagare lyfter därför vikten av att få kännedom om förändringarna i god tid samt information och stöd rörande övergången. Även relevanta föreskrifter, som exempelvis motsvarandelistan för examensplanering, behöver finnas i god tid innan aktuellt övergångsdatum. Deltagare lyfter även att framförhållningen är viktig för att kunna vägleda sökande.

Flera deltagare menar att de ibland ser svårigheter med att komvux på gymnasial nivå och gymnasieskolan har samma ämnesplaner, och det uttrycks att förändringar och övergångar ofta utgår från gymnasieskolans behov. I sammanhanget lyfts även införandet av en ämnesutformad gymnasieskola⁵⁵ och vad det kan innebära för komvux. Flera deltagare uttrycker en oro för detta och lyfter flera frågor i sammanhanget vilket följande citat ger några exempel på:

Varför ska komvux vara så beroende av gymnasieskolan? Ämnesbetyg är vi skeptiska till i vux, hur ska det fungera i praktiken? Vänta gärna med införandet av ämnesbetyg i komvux. Kanske är det bättre om vuxenutbildningen hade egna kurser för vux?

Vilket är bästa sättet att genomföra en förändring? Borde gymnasieskolan gå före och komvux komma i efterhand? Så skarvfri övergång som möjligt.

Vård och omsorg

Det område som väckt flest frågor och funderingar under dialogerna gällande kurs- och ämnesplaner är förändringarna inom vård och omsorg. Det beror både på att det handlar om yrkesutbildning med stora elevvolymerna inom komvux och att det är det yrkesområde som genomgår störst förändringar gällande kurser och

⁵⁴ Då komvux på gymnasial nivå och gymnasieskolan har gemensamma ämnesplaner sker förändringar även för gymnasieskolan. Mer om förändringarna: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/aktuella-forandringar-pa-gymnasial-niva/forandringar-pa-gymnasial-niva> och <https://www.skolverket.se/undervisning/kallsidor/aktuella-forandringar-inom-kommunal-vuxenutbildning-komvux/forandringar-av-kurser-och-amnesplaner-inom-komvux-pa-gymnasial-niva> (länkar hämtade 1 september 2021).

⁵⁵ Ämnesbetygsutredningen har i sitt betänkande *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper* (SOU 2020:43) föreslagit en ämnesutformning av gymnasieskolan med ämnesbetyg på gymnasial nivå. Skolverket har också i sitt regeringsbrev för 2020 fått ett uppdrag att förbereda införandet av ämnesbetyg. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2022. Se även lagrådsremissen *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevernas kunskaper*.

yrkespaket. Förändringarna upplevs som positiva och kvalitetshöjande av flera deltagare. Samtidigt utmanar övergången till nya kurser och reviderade yrkespaket, i synnerhet gällande de elever som läser över brytpunkten eller för elever som påbörjat utbildningen tidigare och nu återkommer för att slutföra sin utbildning med de nya kurserna, vilket märks på de frågor som ställs av deltagare under dialogerna. Flera deltagare lyfter vikten av att få kännedom om förändringarna i god tid samt information och planeringsstöd rörande övergången.⁵⁶

Flera deltagare har i sammanhanget även frågor och funderingar om organisation av det arbetsplatsförlagda lärandet (apl), till exempel svårigheter att hitta apl-platser och pandemins påverkan på apl.

En utbildning anpassad för målgruppens behov

Under tidigare dialoger har flera utvecklingsområden uppmärksammats som rör elevernas tillgång till studier och möjligheten till individanpassning och stöd i studierna. Elevgruppen inom komvux har förändrats över tid och många elever behöver stöd och individuella anpassningar, både inför och under sin studietid.⁵⁷ Organisation, studieformer och pedagogik behöver anpassas för att bättre kunna möta elevernas behov och ge en flexibel och individanpassad utbildning. Detta har varit, och fortsätter att vara, angelägna frågor för deltagarna i dialogerna.

Även om det ges många exempel på positiv utveckling inom komvux och att många av de förändringar och satsningar som genomförts de senaste åren är välkomna, så återkommer utmaningarna rörande målgruppen med stort behov av olika stödinsatser inom i princip alla diskussionsområden på årets dialoger. Följande citat exemplifierar hur några deltagare uttrycker detta:

Förändringarna är bra. Utmaningen ligger i att kunna möta det behov som finns bland elever som läser inom komvux idag. Många har låg skolbakgrund med sig, saknar tillräckliga kunskaper i svenska språket, har stora behov av särskilda anpassningar och vuxenutbildningen har ännu inte byggt upp en organisation som möter detta.

Utvecklingen inom vux är otroligt bra, med det stora yrkesutbudet som finns nu, det har varit en positiv utveckling. Men det är en helt annan målgrupp med större stödbehov nu.

Vi pratade mycket kring det som tidigare nämnts om det utökade uppdraget fler till utbildning, en arbetsmarknadspolitisk vilja, den grupp som ska utbildas har stora behov, språk eller annat, vilket innebär utmaningar för vuxenutbildningen. Det finns inte alltid en uppbyggnad för stöd och resurser inom vux.

⁵⁶ Skolverket har under våren 2021 särskilt utvecklat webbinformation och även erbjudit flera ”öppet hus” specifikt rörande förändringarna inom vård och omsorg för att möta behovet av information om förändringarna. Även ett särskilt planeringsstöd för övergången har tagits fram specifikt för vård och omsorg.

⁵⁷ Under tidigare dialoger har det diskuterats hur kommunerna har samlat, eller planerar att samla, stödresurser i någon form av elevhälsa eller stötteam för att möta behoven. I sådan verksamhet kan finnas stödresurser i form av specialpedagoger men även studiecoacher, kuratorer, arbetsterapeuter, språkstödare och andra stödfunktioner. Se till exempel sammanställningen från de regionala dialogerna 2019 och 2020.

Ett stort behov av stödinsatser

Många deltagare beskriver en elevgrupp med kort utbildningsbakgrund, svaga språkkunskaper som står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att klara av en utbildning på gymnasial nivå. Utbildning och specialpedagogiska insatser behöver ofta kompletteras med motiverande och coachande insatser, och utbildningstiden för individen blir ofta mycket lång. Detta lyfts gång på gång och följande två citat exemplifierar hur detta uttrycks av deltagare under dialogerna:

Hur [ska vi] lyckas med språksvaga elever som står långt ifrån arbetsmarknaden? Om det inte går att matcha? Mer arbete krävs för att överbrygga glappet. Det är stora motivationshöjande insatser som krävs och inte bara utbildning. Ofta landar man i att det saknas resurser för att få vidare dessa individer. Det är en stor grupp som fastnar på sfi. Det är inte trösklar som byggs in i systemet, det är murar. Det behövs yrkesutbildning på grundskolenivå, med mer praktisk och yrkesinriktad kompetens som kan delvis göras på modersmålet.

Detta känns som en tämligen konstant problematik: den stora gruppen svaga elever med komplex problematik – språk, inlärningssvårigheter, trauman, motivationsproblem med mera och höga trösklar för att klara kurser och få en chans på arbetsmarknaden.

En annan deltagare för följande resonemang om vikten av bland annat elevernas mål och olika typer av stöd:

Motivation bygger mycket på att det finns ett tydligt mål. Här måste vi få med oss arbetsgivarna som måste kliva fram tydligare, [och visa] vad är det som krävs för att få ett jobb och visa vad det finns för jobb. Många [elever] har inga längre målbilder, de kanske bara har ett kortsiktigt mål, typ att klara sfi. Det är heller inte bara språkstöd som behövs utan det kan vara andra problem. Då behövs specialpedagoger. Många misslyckas igen och då tappar de återigen motivationen. Kanske för att de inte har fått rätt sorts stöd.

I sammanhanget återkommer flera övergripande saker som kommunernas olika förutsättningar, vikten av att olika aktörer samverkar och att det också finns utmaningar med till exempel ansvarsfördelning – Vem ska göra vad? Under diskussionerna framkommer precis som tidigare att olika kommuner satsar olika mycket resurser på detta vilket medför att det varierar beroende på elevens hemkommun i vilken utsträckning en elev kan få stöd i sina studier och på vilket sätt stödet ges. I sammanhanget lyfts frågan om likvärdighet och ett önskemål som återkommer från ett par deltagare är en tydligare reglering av särskilt stöd⁵⁸, elevhälsa eller liknande inom komvux. Deltagare beskriver i sammanhanget vikten av att ett sådant stöd är anpassat efter de behov som finns hos elever inom komvux. Följande citat exemplifierar hur några deltagare resonerar kring stöd till elever och kommunens ekonomi:

...stora behov av reglering av elevhälsan. Det har med ekonomin att göra men vi ser att vi saknar specialpedagog, studiecoach, kurator... De kommuner som har ekonomiska muskler klarar det, andra måste prioritera bort.

⁵⁸ Särskilt stöd är inte reglerat inom komvux, samtidigt som utbildningen ska vara individanpassad och elever ska få det stöd de behöver för att klara utbildningen.

Den svåraste utmaningen är att möta elevernas behov av stöd och extra anpassning, det som inte regleras i lag bortprioriteras vilket starkt kan komma att påverka komvux i tider av mer ansträngt ekonomiskt läge i kommunerna.

Elevernas språkkunskaper, ofta kopplade till yrkesutbildning och arbetsgivares efterfrågan, återkommer också i diskussionerna på flera dialoger. Dels finns det en generell problematik med att många elevers språkliga nivå är låg vilket påverkar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning, dels att det ibland finns glapp mellan arbetsgivares krav på anställningsbarhet, det utbildningen ger och den enskilde individens språkkunskaper. Här krävs både utveckling av stöd, till exempel i form av studiehandledning på modersmål och modersmålsstöd, och en utvecklad samverkan med branscher och arbetsgivare⁵⁹. Följande citat visar hur några deltagare resonerar kring språkkunskaper, språkutbildning och även kopplingen till anställningsbarhet:

Eleverna som kommer in i sfi har en lägre nivå på språket än tidigare. Att få igenom dessa elever vidare i utbildningssystemet till exempel mot en yrkesutbildning, det tar tid, det går inte på ett år.

Många utförare vill få igenom sina sfi-deltagare så fort det går. Ofta saknas talträning och fördjupad språkkunnande på grund av det höga tempot, betygshets och stress för prov med mera.

Utmaningen är ofta språkkunskaper. Man kan ofta kombinera studier på yrkesutbildningar med sfi och studierna kan gå bra, men när man kommer ut i arbete är uppfattningen från arbetsgivarna att språkkunskaperna inte är tillräckligt bra.

Uppfattningen verkar ofta vara att man ska ha ett betyg i svenska som andraspråk 1 på gymnasial nivå, men det betyder inte alltid att eleven kan språket bra i en praktisk yrkesroll. Då får vi tillbaka att utbildningen inte är tillräckligt bra. Eleverna behöver öva, hela tiden. Och frågan är större och handlar om integration, om hur man övar på språket i sin vardag och så vidare.

En annan målgrupp som lyfts på ett par dialoger är att det kommer en ökande grupp av elever till komvux som inte genomfört gymnasieskolan med godkänt resultat. Det handlar om elever som precis gått ut men inte klarat gymnasieskolan, ett ökat antal elever från introduktionsprogrammen, ett ökat antal individer som fångas upp av kommunernas aktivitetsansvar⁶⁰ och ett ökat antal före detta gymnasieelever i behov av komvux på grund av pandemin. Även dessa målgrupper behöver ofta mycket stöd.

En utökad verktygslåda

Under dialogerna ger deltagarna flera exempel på hur de arbetar för att möta målgruppernas behov. Det kan till exempel handla om uppbyggnad av elevstödsverksamhet, samarbete med arbetsplatser för språkt träning, stöd av språkbud och språkstödare eller utveckling av yrkesutbildning för att passa

⁵⁹ Samverkan med branscher och arbetsgivare berörs även i ”Kompetensförsörjning, behov, utbud och utökade mål” under avsnittet ”Komvux för stärkt kompetensförsörjning” i denna sammanställning.

⁶⁰ 29 kap. 9 § i skollagen (2010:800).

målgruppen – kombinationsutbildningar, ”yrkes-sfi”, lärlingsutbildning, jobbspår och användande av orienteringskurser.

Mycket utvecklingsarbete pågår samtidigt som behoven upplevs omfattande och det finns därför tydliga önskemål från deltagarna för att möta utmaningarna. Det som framkommer i dialogerna är i huvudsak följande.

- Fler och mer varierade insatser behövs – verktygslådan behöver utökas. Det kan till exempel handla om motiverande, coachande, arbetslivsintroducerande och vägledande insatser men även om språkpraktik och andra språkutvecklande insatser som kan löpa parallellt med utbildningsinsatser. I samband med detta lyfts även behov av en tydligare ansvarsfördelning mellan olika aktörer, vem som ansvarar för vad, och finansieringsfrågan – vem ska betala?
- Samverkan med arbetsgivare och branscher behöver utvecklas i flera avseenden. Det handlar till exempel om att motivera och rekrytera individer till utbildning, att skapa relevanta utbildningar och ett relevant utbud samt att introducera individer till yrkeslivet genom till exempel möjlighet till apl, praktik och språkträning.⁶¹
- Fortsatt utveckling av yrkesutbildning behövs för att möta både individers och arbetsmarknadens behov. Yrkesutbildning i kombination med språkutbildning, där utbildningen kan ske både parallellt och integrerat, utvecklas fortsatt av kommunerna. Det har även uppstått nya behov i takt med att målgruppen förändras. Det ena som framkommer är önskemål om en ”förberedande yrkesutbildning” som behövs före gymnasial nivå. En del deltagare uttrycker detta som önskemål om yrkesutbildning på grundläggande nivå. Det andra är att det under pandemin har uppstått behov av kortare yrkesutbildningar, och därför finns önskemål om fler korta nationella yrkespaket.
- Fortsatt utveckling av flexibla studieformer, nätbaserat lärande och distansutbildning är nödvändigt. Efterfrågan på distansutbildning fortsätter att öka och många kommuner arbetar med att utveckla kvaliteten och individanpassningen i distansutbildningarna så att studieformen kan ge eleverna den individanpassning och det stöd de behöver.⁶² Utvecklingen är också av vikt för att öka tillgängligheten, till exempel att fler ska kunna ta del av utbildning fast den inte finns på hemorten. I samband med dessa diskussioner lyfts även samverkan mellan kommuner och utvecklingen av lärcentrum. Både den förändrade målgruppen och covid-19-pandemin tycks ha påskyndat dessa utvecklingsbehov.

⁶¹ Se även avsnittet ”Kompetensförsörjning, behov, utbud och utökade mål”.

⁶² Se tidigare sammanställningar av de regionala dialogerna 2019 och 2020. Brister i flexibilitet, individanpassning och distansutbildning har Skolinspektionen berört i flera tematiska kvalitetsgranskningar, till exempel Skolinspektionen (2019), *Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå – Granskning av huvudmäns och rektorers arbete för flexibilitet och individanpassning*, dnr. 2017:10217 och Skolinspektionen (2015), *Distansutbildning vid kommunal vuxenutbildning*, dnr. 2014:1138.

- Elevernas studiefinansiering och studiemedelsystemet innebär utmaningar. Detta har lyfts under många år i de regionala dialogerna och det återkommer under årets dialoger.⁶³ Under årets dialoger lyfts framför allt komvux på grundläggande nivå fram, där elevantalet ökar. Deltagare beskriver att många elever behöver fullt studiemedel för att kunna studera samtidigt som de behöver studera under en längre tidsperiod, och kanske i en långsammare takt, vilket inte alltid fungerar om de samtidigt ska få fullt studiemedel. Detta leder till att elever läser fler kurser än vad de klarar av eller hoppar av trots att utbildningen inte är fullföljd för att veckorna som berättigar till studiemedel är slut.

Finansiering av komvux och statsbidrag

I de regionala dialogerna lyfter deltagarna återkommande frågor om finansiering, kommunernas ekonomi och statsbidrag. Dialogerna 2021 utgör inget undantag. Under dialogerna framkommer att budgeten för komvux i den egna kommunen ofta är en begränsande faktor. Några deltagare uttrycker att det är ekonomin som blir helt styrande för verksamheten och vad som kan erbjudas snarare än elevernas, samhällets eller arbetsmarknadens behov. I synnerhet dyrare utbildningar blir lidande och flera deltagare beskriver att de på grund av ekonomiska begränsningar i kommunerna inte kan anta alla som vill utbilda sig.

Det finns även skillnader mellan olika kommuner i hur stor del av det generella bidraget till kommunerna som kommer vuxenutbildningen till del.⁶⁴ Vissa deltagare beskriver därför de riktade statsbidragen som nödvändiga för att kunna bedriva verksamhet. En deltagare beskriver detta så här:

Vi har kämpat med schablonpengarna som kan hamna var som helst [i kommunen] och hur fördelningen av dessa sker. Nu har vi börjat att diskutera mellan förvaltningarna hur dessa medel ska fördelas. Ett önskemål vore att det gick att öronmärka medlen till komvux.

Ett återkommande önskemål från deltagare, både i dialogerna 2021 och tidigare år, är statsbidrag som har en frihetsgrad och kan användas fritt för regionala och/eller lokala behov, men att pengarna samtidigt är öronmärkta att gå till komvux i kommunerna.

Något som deltagare lyfter på många av årets dialoger är att de elever som har rätt till utbildning på gymnasial nivå⁶⁵ ökar kraftigt i antal. Det gör att huvuddelen av den kommunala budgeten går till dessa elever och att det då inte blir mycket kvar till sådan utbildning som inte är rättighetsbaserad, i huvudsak yrkesutbildning. Samtidigt beskriver flera deltagare även ett ökat tryck på yrkesutbildning, inte minst som följd av covid-19-pandemin.

⁶³ Se tidigare sammanställningar av de regionala dialogerna 2019 och 2020.

⁶⁴ Detta har återkommande lyfts av deltagare i dialogerna och vissa aspekter av detta belystes i även Skolverket (2018), *Utvärdering av den utökade rätten till komvux på gymnasial nivå*, dnr 2018:603.

⁶⁵ Se *Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux* (prop. 2016/17:5). Lagförändringarna trädde i kraft 1 januari 2017.

Några ytterligare generella funderingar om statsbidrag som återkommande tas upp av deltagare i dialogerna handlar om bättre planeringsförutsättningar och långsiktighet.⁶⁶ Deltagare lyfter till exempel att många yrkesutbildningar är kostsamma och tar tid att starta upp. Det kan också handla om elever som läser över flera bidragsår och att det då finns en oro för att det inte ska finnas statsbidrag nästa år så att eleven ska kunna slutföra sin utbildning. Det framkommer även synpunkter från deltagarna att vissa av de riktade statsbidragen medför en hög grad av detaljstyrning och mycket administration för kommunerna. Följande citat ger ett par exempel på hur några deltagare uttrycker detta:

[Vi ska] utveckla nya strukturer, det tar flera år. Kan inte statsbidragen gå att söka på flera år? Det vore jättebra och det gynnar andra delar av samverkan på ett positivt sätt och långsiktigt.

Pengen kunde följa med eleven under hela utbildningen. Finansieringen tar ofta slut med statsbidraget för året. Det innebär att det är svårt att planera och en rädsla för att statsbidraget försvinner. Det kan innebära en utbildningsskuld framöver.

Bra om vi får veta tidigare om vi får pengar för lärcentrum. Det vore bra om vi kunde få förhandsbesked om statsbidrag. Att vi får veta att, förutsatt att Skolverket får tilldelade medel, så kommer pengarna att beviljas.

Flera deltagare uttrycker att det skett flera positiva förändringar i statsbidraget för regionalt yrkesvux inför 2021. Bland annat nämns det sänkta medfinansieringskravet och att det nu går att söka och få beslut om medlen tidigare på året innan den kommunala budgeten är lagd.⁶⁷ Det är även tydligt i diskussionerna att 2020 upplevdes som ett bidragsår med extra stor ryckighet, med flera förändringar under pågående bidragsår.⁶⁸ Även om det upplevs positivt med ökade satsningar och mer medel så beskriver flera deltagare vilka svårigheter denna ryckighet skapar för både planering och administration. Följande citat ger ett par exempel på hur några deltagare uttrycker detta:

När det kommer så hemskt sent, speciellt när det är medfinansieringskrav, [blir det] svårt att ställa om när kommunala budgetarna redan är lagda.

Ledtider – det är svårt att planera utbildningar när man inte vet vilka förutsättningar som råder från till exempel 50 till 110 miljoner. Det är politiska beslut som styr, men det hade varit en dröm att kunna planera utbildningsarbetet. Det har blivit bättre men behöver bli ännu långsiktigare.

---

⁶⁶ Det kan till exempel handla om att vissa bidrag dyker upp plötsligt och sedan försvinner innan huvudmännen har hunnit rigga en organisation fullt ut. Det kan också handla om att yrkesutbildningar kan vara dyra och tar tid att starta upp. Det kan även handla om att elever läser över flera bidragsår och att det då finns en rädsla för att det inte ska finnas statsbidrag så att eleven ska kunna slutföra sin utbildning nästa år.

⁶⁷ Inför bidragsår 2021 aviserades flera förändringar i förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Förändringarna innebar ett sänkt krav för medfinansiering, extra bidrag för stödjande insatser inom yrkesutbildning i kombination med sfi eller svenska som andraspråk (sva) samt möjligheter till tidigare ansökningsperiod via ett bemyndigande till Skolverket. Förändringarna aviserades i budgetpropositionen för 2020 (2019/20:1) varpå ändringar i förordningen publicerades i februari 2020.

⁶⁸ Under våren 2020, efter förändringarna som beskrivs ovan, infördes ytterligare förändringar och satsningar. Först aviserades nya satsningar i regeringens vårdningsbudget 2020, prop. 2019/20:99, med anledning av covid-19-pandemin. Det handlade om extra platser inom vård och omsorg, förändringar kring apl i förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning samt att ett helt nytt tillfälligt statsbidrag infördes för att ge kommunerna kostnadstäckning för sin medfinansiering under 2020 vilket regleras i förordning (2020:592) om extra statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning för 2020. Sedan aviserades en höjning av anslaget för statsbidragen för regionalt yrkesvux och lärcentrum i budgetpropositionen för 2021, prop. 2020/21:1, vilket resulterade i en extra ansökningsomgång under december 2020 för bidragsåret 2021 för regionalt yrkesvux.

Mycket bra kom under 2020 gällande statsbidrag, men det innebär också mycket merarbete gällande till exempel redovisningen, gör man rätt och så vidare? [Vi] känner en oro över att få krav på återbetalning av erhållna statsbidrag som ej hunnit nyttjas. Organisationen behöver också utvecklas så att man har rätt kompetens att kunna arbeta med statsbidragshanteringen och behovet av stöd från Skolverket är stort.

När det gäller utvecklingen av regionalt yrkesvux återkommer flera av de punkter som även lyftes under 2020.⁶⁹ I många dialoger beskriver deltagare utvecklingen av samverkan både som viktig, nödvändig och positiv. Flera deltagare lyfter vikten av att tänka över kommungränserna och ha ett regionalt perspektiv på arbetsmarknad och kompetensförsörjning.

I diskussionerna lyfter deltagare att hanteringen och administrationen av de riktade statsbidragen är komplex och kräver både kompetens och resurser från kommunerna. Samverkan är ofta helt nödvändig, i synnerhet för mindre kommuner. Samtidigt beskrivs också utmaningar med samverkan när gemensamma tjänster ska finansieras med flera olika kommuners budgetar. Där krävs samverkan och samsyn på flera nivåer, från rektor till förvaltning och politik. En deltagare beskriver detta så här:

Vi ser gärna fler politiker i våra träffar just för att skapa förståelse för att statsbidrag hänger ihop med den kommunala budgeten men även självfinansieringsdelen. Vi riskerar ju att skicka tillbaka statsbidrag om vi inte kan medfinansiera.

I detta sammanhang framkommer flera önskemål från deltagarna, till exempel ett statsbidrag för att utveckla samverkan mellan kommuner. Ett annat önskemål är ett statsbidrag för administration och studie- och yrkesvägledning, funktioner som det finns behov av att utveckla och organisera i en regional kontext när kommuner samverkar. En deltagare resonerar kring behov av samverkan och önskemål om statsbidrag så här:

Samverkan är ett måste för att kunna bedriva vuxenutbildning. Skulle det vara möjligt att ge oss förutsättningar att samarbeta genom ett statsbidrag för samverkan? Det är alltid en utmaning att finansiera gemensamma tjänster för till exempel statsbidragsansökningar ur 15 kommuners budgetar. Ett statsbidrag för samverkan som styrs av antalet samverkande kommuner vore trevligt.

Det finns även frågor och funderingar kring statsbidragen kopplade till covid-19-pandemin. Några deltagare uttrycker en oro för framtiden och den eventuella ”utbildningsskuld” som byggs upp om inte eleverna hinner klara av utbildningen på den tid som var planerat eller om apl inte kunnat genomföras. Lärlingsutbildning beskrivs i sammanhanget av ett par deltagare som extra utmanade då denna utbildningsform har krävt mer lärar- och lokalresurser under pandemin i de fall utbildningen inte kunnat genomföras på en arbetsplats.

En annan synpunkt som lyfts under flera av dialogerna är vikten av att olika statsbidrag och satsningar samspelar, annars riskerar satsningarna att inte få full effekt. Ett exempel som deltagare ger på detta är äldreomsorgslyftet⁷⁰. Flera

⁶⁹ Se Skolverket (2020) *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* (dnr. 2019:1435).

⁷⁰ Äldreomsorgslyftet är ett statsbidrag som hanteras av Socialstyrelsen. Äldreomsorgslyftet ska stärka kompetensen inom kommunalt finansierad vård och omsorg genom att ge ny och befintlig personal möjlighet att utbilda sig på

deltagare menar att det inte finns någon utbildningssatsning som matchar. Som exempel ges att det inte finns några öronmärkta utbildningsplatser för de som omfattas av satsningen. Deltagare lyfter även att de som omfattas av äldreomsorgslyftet riskerar att hamna långt ner i prioriteringsordningen i de nya urvalsreglerna, eftersom många redan har en fast anställning, och därmed inte kommer att beredas plats på utbildningen.

Deltagarna lyfter även önskemål till Skolverket. Det handlar i huvudsak om information och stöd kring ansökan och redovisning av statsbidrag. Några deltagare beskriver att de ibland upplever att det är otydligt vad som ska redovisas, hur det ska redovisas och hur det kommer att följas upp samt att den informationen bör framgå vid ansökan och inte komma som en överraskning i efterhand. Det är ibland även svårt att förstå vissa villkor. En annan fråga som förekommer under flera dialoger är möjligheter till omfördelning av statsbidrag under pågående bidragsår, det vill säga en möjlighet att till exempel lämna tillbaka medel som inte planeras nyttjas som då kan användas av en annan kommun i stället. Flera deltagare efterfrågar i denna kontext några forum kopplade till statsbidragen där de både kan få information, lämna synpunkter, diskutera och ställa frågor.

---

arbetstid för att stärka kompetensen hos dem. Medlen ska finansiera personalkostnader då anställda är frånvarande på grund av studier. Se <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/kommuner/satsningen-aldreomsorgslyftet/>

Bilaga 1: Sammanställning av gruppdiskussioner

Under varje dialog genomfördes två gruppdiskussioner. Till varje diskussion fick deltagarna några övergripande frågeställningar att diskutera och möjlighet att skicka in det som diskuterades under gruppdiskussionerna via ett webbformulär.

Flera av de tankar som framkom i gruppdiskussionerna ligger i linje med vad deltagarna lyfte under dialogerna i övrigt.

Gruppdiskussion 1: Förändringar och kompetensförsörjning

Denna gruppdiskussion genomfördes i samband med diskussionerna om kompetensförsörjning, utbud, behov och utökade mål. Diskussionen utgick från följande frågeställningar:

Många förändringar har genomförts inom komvux de senaste åren och fler är på gång.

- *Svarar förändringarna mot era behov?*
- *Något som innebär särskilda utmaningar?*
- *Något som saknas?*

Komvux ska nu även utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning.

- *På vilka sätt påverkar det er organisation (till exempel planering, dimensionering, utbud, resursfördelning)?*

Tabell 1 visar en sammanställning av de vanligaste diskussionsområdena från gruppdiskussion 1 samt en kortare sammanfattning av synpunkter och tankar kopplade till varje område.

Tabell 1. Översikt över de vanligaste diskussionsområdena från gruppdiskussion 1.

Område	Sammanställning av punkter som diskuterats
Förhållandet mellan individ, samhälle och arbetsmarknad	<ul style="list-style-type: none"> • Arbetsmarknadens behov kontra individens intressen och önskemål • Anvisade elever från försörjningsstöd och Arbetsförmedlingen som inte är redo för studier • Kommunens utbud i förhållande till behovet på arbetsmarknaden • Vikten av att eleven genomför hela utbildningen och inte avbryter för till exempel arbete • Stöd till och utbildning för elever som står långt från arbetsmarknaden
Ekonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Framförhållning, förändringar och redovisning rörande statsbidrag (till exempel regionalt yrkesvux) • Kommunernas planeringsförutsättningar • Otillräcklig kommunal finansiering

Område	Sammanställning av punkter som diskuterats
De nya urvalsprinciperna	<ul style="list-style-type: none"> • Definition och tolkning av störst behov • Praktiskt genomförande av prioritering och urval • Om förändringarna leder till någon praktisk förändring • Rättssäkerhet och likvärdighet • Ökat behov av resurser för antagningsarbetet • Information för nära inpå införande
Sfi	<ul style="list-style-type: none"> • Utmaningar med kombinationsutbildningar, med den låga språknivån kombinerat med yrkesstudier på gymnasial nivå
Samverkan	<ul style="list-style-type: none"> • Förändringar i samverkan med Arbetsförmedlingen • Samverkan med bransch/arbetsgivare för att få till apl • Konkurrens av aktiviteter och insatser från olika parter (utbildning, arbetsmarknadsåtgärder, arbetsmarknadsutbildning) • Samverkan inom kommunen och med Arbetsförmedlingen utifrån språkplikten och utbildningsplikten

Förhållandet mellan individ, samhälle och arbetsmarknad

I de flesta grupper fördes en diskussion om komvux roll i kompetensförsörjningen och förhållandet till både Arbetsförmedlingen och kommunens arbetsmarknadspolitiska verksamhet i form av arbetsmarknadsenheter och socialtjänst. En utmaning för komvux som diskuterades var hur elevernas motivation och intresse för studier ska balanseras mot arbetsmarknadens behov och komvux uppdrag att bidra till kompetensförsörjningen.

I flera grupper lyftes att det kan vara en utmaning att få utbildningarna att leda till arbete och veta vilka utbildningar man ska satsa på inom regionalt yrkesvux. Det handlar både om att det upplevs som utmanande att erbjuda eleverna en mångfald av utbildningar som matchar deras efterfrågan men också att veta vilka utbildningar som motsvarar arbetsmarknadens behov. I samband med detta diskuterades att det ibland kan finnas motsättningar mellan individers intresse och önskemål, utbudet av utbildning och arbetsmarknadens behov. Det framkom till exempel att det kan vara svårt att locka tillräckligt många sökande till vissa utbildningar som ur ett kompetensförsörjningsperspektiv behöver fler elever. Flera grupper diskuterade samtidigt att det finns ett större behov av yrkesutbildningar än vad kommunerna har möjlighet att erbjuda. En lösning som diskuterades i flera grupper är en utökad samverkan mellan kommunerna gällande vilka yrkesutbildningar som erbjuds för att i ett regionalt perspektiv kunna erbjuda yrkesutbildningar där arbetskraft efterfrågas.

En annan utmaning som diskuterades var individers motivation och förutsättningar för att klara utbildningen, ofta kopplat till de anvisningar till komvux som görs av Arbetsförmedling och socialtjänst. Flera grupper lyfte att de som anvisas till utbildning inte bara har kort utbildningsbakgrund utan också i många fall saknar studiemotivation. Detta ställer i sin tur höga krav på stöd till dessa individer och det ökade stödbehovet blir i sin tur en fråga om resurser och

ekonomi. Även språkplikten⁷¹ lyftes i sammanhanget som en utmaning. I diskussionerna fanns både ståndpunkten att komvux inte bara är en utbildning utan samtidigt en arbetsmarknadspolitisk åtgärd samt ståndpunkten att komvux inte är en sysselsättningsåtgärd.

Ekonomi

Flera grupper diskuterade att det ekonomiska utrymmet för komvux i kommunerna tycks minska och att man därmed får det svårare och svårare att finansiera den utbildning som behövs. Detta lyftes särskilt för små kommuner som i många fall inte har förutsättningar att tillgodose ett bredare utbildningsutbud eller att möta upp de krav och mål som vuxenutbildningen har. I samband med detta lyftes att det är extra resurskrävande att tillgodose att vuxenutbildningen är kontinuerlig, flexibel och individanpassad. Man ansåg också möjligheten till en flexibel och individanpassad utbildning till viss del begränsas av reglerna kring studiemedel.

I flera grupper diskuterades statsbidrag och vilka förutsättningar de ger kommunerna att planera sin verksamhet. Diskussionerna berörde dels att det finns svårigheter i att planera utbildningen, dels att man ansåg att det krävs stora administrativa resurser för att söka och redovisa statsbidrag. Grupperna lyfte den osäkerhet som föreligger mellan ansökan om statsbidrag till beslut om tilldelning som särskilt problematiskt ur ett planeringsperspektiv. Det lyftes också att man anser att villkoren för statsbidragen ibland är otydliga.

De nya urvalsreglerna

En av de delar som diskuterades i flest grupper var de nya urvalsreglerna för komvux. Förordningsändringarna gällande urval kom dock under tidsperioden för genomförandet av de regionala dialogerna, vilket har påverkat deltagarnas detaljkännedom och frågor under respektive dialog.

Diskussionerna i grupperna kretsade både kring att man ville se tydliga tolkningar och definitioner av vad skrivningar i de nya reglerna om urval egentligen innebär samt att den nya lagstiftningen kan vara svår att praktiskt genomföra. Vid flera diskussioner efterfrågades till exempel en tydlighet i vad som menas med störst behov av utbildning.

Flera grupper lyfte en farhåga att den nya skrivningen kan komma att tolkas och användas på olika sätt av kommunerna vilket medför att likvärdighet och rättssäkerhet gällande antagning till komvux äventyras. Samtidigt med dessa farhågor lyftes uppfattningen i några grupper att regeländringen av urvalsprinciperna inte kommer att leda till några praktiska förändringar för hur urvalet kommer att gå till. Dessa diskussioner pekar på att det vid tillfället för dialogerna fanns en osäkerhet bland deltagarna om konsekvenserna av dessa förändringar samt att uppfattningen gick isär om hur stor förändringen är.

---

⁷¹ Se *Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd*, prop 2020/21:55.

I och med att förordningsändringarna gällande urval kom fem månader före ikraftträdandet upplevde flera grupper att det var för kort tid att ställa om. När grupperna diskuterade om någonting saknades lyfte flera att man saknade tydliga direktiv, tolkningsanvisningar och riktlinjer från både Skolverket och regeringen om de nya urvalsreglerna. Flera grupper lyfte även att det kan krävas ökade resurser kring den bedömning som ska göras av de sökande i urvalet och att det därmed behövs ökade resurser till antagningsorganisationen för komvux i kommunerna.

Komvux i svenska för invandrare (sfi)

När det kommer till sfi diskuterades framför allt de utmaningar som grupperna upplevde med att erbjuda kombinationsutbildningar där språkutbildning kombineras med yrkesinriktade studier. Svårigheterna som lyftes handlar dels om hur språklärare och yrkeslärare kan arbeta tillsammans, dels hur elever med begränsade språkkunskaper tas emot av arbetsgivare på apl. Frågor lyftes också om hur man ska ge elever med svaga språkkunskaper och kort utbildningsbakgrund möjlighet att klara av yrkesutbildning på gymnasial nivå.

Samverkan

De samverkansparter till komvux som i gruppdiskussionerna framställs som både viktiga men även mest utmanande är Arbetsförmedlingen och socialtjänst samt branscher och arbetsgivare. Samverkan med Arbetsförmedlingen diskuterades i högst grad. Diskussionerna kretsade framför allt kring relationen mellan arbetsmarknadsutbildning och komvux samt behovet av en närmare samverkan med Arbetsförmedlingen kring individer som anvisas till komvux. Grupperna saknade en samlad bild över utbildningsutbudet från både komvux och arbetsmarknadsutbildningar. I vissa fall upplevde man att samverkan med Arbetsförmedlingen har blivit svårare samt att det finns en otydlighet i ansvarsfördelning gentemot de elever som anvisas till komvux och inte är studiemotiverade. Det diskuterades också att utbildningsplikten medför att elever söker vilken utbildning som helst bara för att de blivit anvisade av Arbetsförmedlingen trots att utbildningen inte passar dem. Flera grupper efterfrågade förtydliganden av ansvarsfördelningen och en generell planering mellan komvux och Arbetsförmedlingen rörande exempelvis utbildningsplikten.

Gruppdiskussion 2: Implementering och införande av förändringar

Denna gruppdiskussion genomfördes i slutet av dialogerna i samband med att förändringar i kurs- och ämnesplaner och delar av förändringarna inom *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* diskuterades. Diskussionen utgick från följande frågeställningar:

- *Ge exempel på och diskutera hur ni arbetar med att införa denna typ av förändringar (aktiviteter, insatser, tid, resurser).*

- *Ge exempel på och diskutera hur ni följer upp eller planerar att följa upp förändringar i era verksamheter.*

Diskutera frågorna utifrån

- *både utbildning i egen regi och utbildning på entreprenad*
- *olika nivåer i styrkedjan (till exempel nämnd, förvaltning, rektor, lärare...)*

Tabell 2 visar en sammanställning av de vanligaste diskussionsområdena från gruppdiskussion 2 samt en kortare sammanfattning av synpunkter och tankar kopplade till varje område.

Tabell 2. Översikt över de vanligaste diskussionsområdena från gruppdiskussion 2.

Område	Sammanställning av punkter som diskuterats
Hur man arbetar för att införa förändringarna	<ul style="list-style-type: none"> • Samverkan med andra kommuner • Riktade resurser och ansvar för implementering av förändringar • Kollegialt lärande/dialog på olika nivåer • Informationsinsatser internt och externt • Utmaningar att arbeta med förändringarna under pandemin • Studie- och yrkesvägledningen har en central roll • Arbete, i huvudsak regionalt, för att säkerställa likvärdighet i tillämpning av förändringarna
Hur kommunerna planerar att följa upp förändringar i verksamheten	<ul style="list-style-type: none"> • Rektors ansvar att följa upp • Planering för uppföljning har inte påbörjats • Genom dialog och diskussioner i personalgruppen • Inom ramen för ordinarie kvalitetsarbete • I regionala nätverk
Andra frågor som diskuterades	<ul style="list-style-type: none"> • Önskan att synliggöra vuxenutbildningen mer • Utmaning med brist på yrkeslärare

Hur man arbetar för att införa förändringarna inom vuxenutbildningen

Flera av grupperna lyfte vikten av att samverka med andra kommuner för att införa förändringar. Vissa små kommuner hänvisade till att det är en nödvändighet att samverka regionalt för att klara av att genomföra förändringarna på ett kvalitativt sätt. Flera kommuner upplevde att det finns en risk för att likvärdigheten mellan kommunerna i hur man implementerar förändringar kan bli lidande och ansåg att en regional samverkan mellan kommunerna är ett sätt att säkra en större likvärdighet.

Flera grupper lyfte att de har regionalt inrättade arbetsgrupper som träffas regelbundet och ansvar för att arbeta med förändringarna. Den regionala samverkan som finns bland kommunerna inom yrkesvux används också vid införande och diskussion av förändringar.

Vid diskussionerna om hur man arbetar för att införa förändringar i kurs- och ämnesplaner lyfte ett par grupper att man även arbetar skolformsövergripande tillsammans med gymnasieskolan. Det gemensamma arbetet bedrevs i form av diskussioner, workshops och i vissa fall av planering av gemensam utbildning med gymnasieskolan. Angående de förändringar som sker inom ramen för vård- och omsorgsutbildningen lyfte flera grupper att Vård- och omsorgscollege varit en viktig part i införandet av förändringarna.

När det gäller vilka resurser kommunerna tillförför att implementera förändringarna framgick att flera kommuner frigör tid för lärare att arbeta med detta. Som exempel frigör man bland annat samarbets- och mötestid där kollegiet kontinuerligt kan samlas och planera och diskutera förändringarna samt bedriva ett kollegialt lärande. I många fall arbetar man inom arbetslag och ämnesgrupper med detta. Några grupper lyfte att man lägger ett särskilt ansvar för förändringsarbetet på förstelärare och några har resurser i form av verksamhetsutvecklare, utvecklingsledare eller liknande roll som huvudansvariga.

Flera grupper beskrev även att man som ett led i implementeringen genomför informationsinsatser internt men också i många fall externt. Den interna informationen riktas främst mot lärare och andra yrkesverksamma och inte i så stor utsträckning mot nämndnivån.

I diskussionerna lyfte flera grupper att man på grund av pandemin har haft svårt att prioritera förändringsarbete. Mycket av de tillgängliga resurserna har använts för att organisera utbildningarna efter de speciella förutsättningar som pandemin har inneburit med exempelvis distansutbildning. Det framkom också en upplevelse av att regelverk och förutsättningar kommer väldigt nära inpå när förändringen ska genomföras, vilket försvårar förändringsarbetet och implementeringen.

Hur kommunerna planerar att följa upp förändringar i verksamheten

Vid diskussionerna om hur kommunerna planerar att följa upp förändringarna som genomförs i verksamheten pekade flera grupper på att rektorn har en central roll och ansvar i att uppföljning sker. Flera grupper lyfte att uppföljning kommer att ske kontinuerligt och att den kommer att genomföras genom täta dialoger med lärare och övrig personal som studie- och yrkesvägledare. Vid flera diskussioner lyftes att uppföljningen kommer att vara en naturlig del av verksamhetens ordinarie systematiska kvalitetsarbete. I vissa kommuner innebär det att rektor har stöd i uppföljningsarbetet av roller så som utvecklingsledare eller utredare. Några grupper lyfte också att uppföljningen av förändringarna kommer att ske inom ramen för den regionala samverkan de har kring vuxenutbildning.

Andra frågor som diskuterades

Utöver diskussioner kring de frågor som Skolverket ställde i gruppdiskussionerna diskuterades främst två ytterligare aspekter som flera grupper ansåg vara angelägna för komvux. Den ena berörde att man upplever att komvux inte får tillräcklig uppmärksamhet av nämndpolitiken och att man ofta kommer i

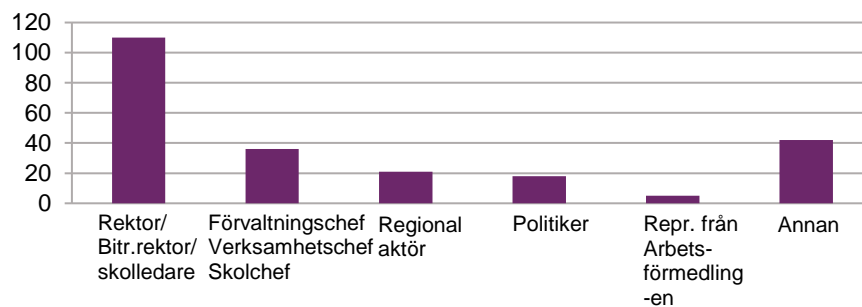
skymundan eftersom gymnasie- och grundskolefrågor tar stor plats. Man menade att det påverkar både politiska beslut samt de ekonomiska ramarna för komvux. Man önskade därför att komvux borde bli bättre på att synas och ta mer plats inom de kommunala nämnderna.

Det andra som berördes var den upplevda bristen på yrkeslärare som flera kommuner ser som ett hinder för att kunna erbjuda ett utbud av yrkesinriktad vuxenutbildning som motsvarar arbetsmarknadens behov i än högre grad än vad det gör idag. I detta sammanhang påpekade man att svårigheten med att rekrytera yrkeslärare också påverkar möjligheten att bedriva kombinationsutbildningar med sfi och yrkesutbildning.

Bilaga 2: Utvärdering av de regionala dialogerna 2021

Totalt genomfördes utvärderingen efter 25 digitala dialoger under 2021 att jämföra med 13 fysiska dialoger under föregående år⁷². Deltagarna fick genom en webbenkät möjlighet att utvärdera dialogerna. Totalt svarade 232 deltagarna på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på ungefär 23 procent⁷³.

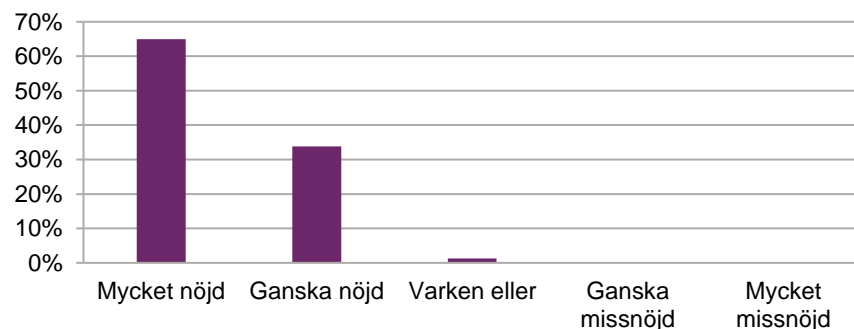
Diagram 1. Fördelning (antal) av vilka funktioner respondenterna hade.

Nästan hälften av de som svarade på enkäten var rektorer eller skolledare och nästan två tredjedelar hade antingen en skolledande position som rektor, förvaltningschef eller skolchef. Utifrån enkätens svarsfrekvens går det inte att säga något om hur fördelningen av funktioner som generellt deltagit i dialogerna ser ut.

Av de som svarat på enkäten uppgav 65 procent att de upplevde att de var mycket nöjda med dialogen och 99 procent uppgav att de var mycket eller ganska nöjda med dialogen. Ingen respondent uppgav att de var missnöjda med dialogen.

Diagram 2. Svartsfördelning (%) av hur respondenterna upplevde dialogen.

⁷² Alla dialoger planerades som fysiska dialoger på plats föregående år 2020. Men på grund av pandemins start hann bara 13 genomföras som planerat och resterande dialoger genomfördes istället digitalt och några enstaka blev helt inställda. Utvärderingen 2020 gjordes enbart med de dialoger som genomfördes som planerat på plats.

⁷³ Det totala antalet deltagare är inte helt känt men uppskattas till ungefär 1000 deltagare. Se avsnittet "Deltagare 2021".

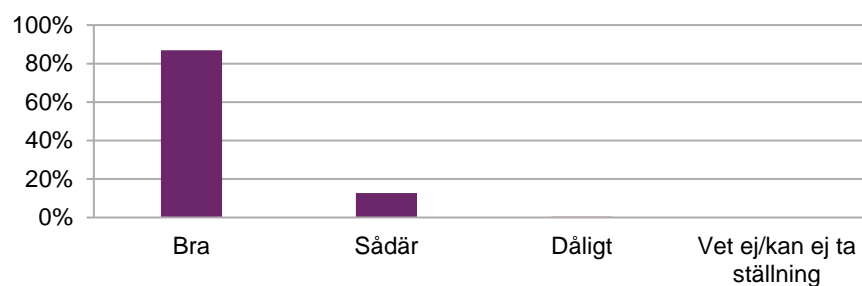

På frågan om de hade några förslag på utveckling eller förändring av dialogerna var det många som uttryckte att de tyckte att dialogerna var bra som de var. Några förslag på förändringar var dock:

- Att det är flera olika målgrupper lyfts som positivt men kan även utmana. Flera respondenter har förslag om att gruppdiskussionerna kunde vara särskilda för politiker och tjänstemän eller att ha en särskild dialog bara för politiker.
- Önskan om fler gruppdiskussioner. Rörande gruppdiskussionernas frågeställningar var det några som ansåg att de kan vara smalare och mer problematiserande.
- Önskemål om att inleda dialogerna med återkoppling kring frågor som kommit upp i tidigare dialoger.

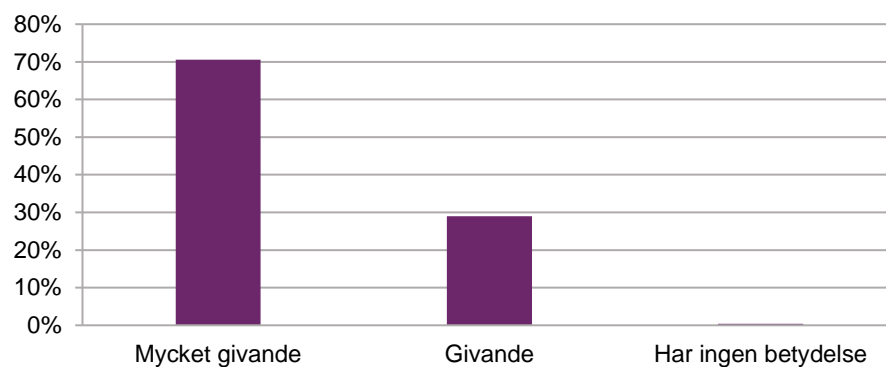
De flesta respondenter, 87 procent, ansåg också att det digitala formatet som dialogerna hade på grund av pandemin fungerade bra och de övriga ansåg att det fungerade sådär. Bland de kommentarer som lämnades fanns det både de som ansåg att fysiska möten är att föredra och de som ansåg att digitala möten var bra både ur miljösynpunkt men också utifrån att det var lättare för de med långa resor att delta. Flera respondenter menade att det digitala formatet fungerade bra samtidigt som man ansåg att fysiska möten var att föredra.

Diagram 3. Svarsfördelning (%) över frågan vad respondenterna tyckte om det digitala formatet i dialogerna.

Samtliga respondenter ansåg att dialogerna var givande för deras fortsatta arbete och 71 procent ansåg att det var mycket givande. Utifrån de kommentarer som lämnats i enkäten framgick bland annat att deltagarna uppskattar att få aktuell information och att det ges möjlighet att diskutera förändringar inom vuxenutbildningen. Flera såg det också som värdefullt att få möjligheten till en direkt dialog med Skolverket rörande vuxenutbildningen samt att det är givande med den dialog och det nätverkande som det under dialogerna ges möjlighet till med andra kommuner.

Diagram 4. Svartsfördelning (%) av hur givande respondenterna bedömde att de regionala dialogerna är för deras fortsatta arbete.

Övriga önskemål som respondenterna hade var att någon från Utbildningsdepartementet skulle närvara. Det fanns också önskemål om att CSN kunde närvara så att det fanns tillfälle att diskutera studiefinansieringsfrågornas relation till förändringarna inom komvux. Det fanns också önskemål om att någon kommun eller region kunde visa några goda exempel på en företeelse som fungerar bra.

Referenser

Offentligt tryck

Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar

Skollagen (2010:800)

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning

Förordning (2017:1303) om statsbidrag för lärcentrum

Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Förordning (2017:532) om studiestartsstöd

Förordning (2020:592) om extra statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning för 2020

Föreskrifter (SKOLFS 2021:30) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygskatalog för vuxenutbildning

Föreskrifter (SKOLFS 2021:31) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:9) om utformning av examensbevis från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Föreskrifter SKOLFS 2021:32 om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2013:151) om utformningen av gymnasiesärskolebevis från kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå

Föreskrifter (SKOLFS 2021:33) om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:196) om vilka kurser enligt kursplaner som motsvaras av kurser enligt ämnesplaner och får ingå i en gymnasieexamen

Prop. 2016/17:5, *Rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux*

Prop. 2019/20:99, *Vårändringsbudget 2020*

Prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*

Prop. 2020/21:1, *Budgetproposition för 2021*

Prop. 2020/21:55, *Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd*

SOU 2018:71, *Effektivt, tydligt och träffsäkert – det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad*

SOU 2019:3, *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*

SOU 2019:69, *Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande*

SOU 2020:33, *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning*

SOU 2020:43, *Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper*

SOU 2020:66, *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*

Övriga referenser

Regeringen (2019), *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens skolverk* (U2020/05328 (delvis); U2020/06047; U2020/06435)

Regeringen (2020), *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Arbetsförmedlingen* (A2020/02639; A2020/02632 (delvis); A2017/02024)

Regeringen (2020), *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk* (U2021/03055 (delvis); U2021/03132)

Regeringen (2020), *Sfi-peng till utbildningsanordnare, dir 2020:138* (U 2020:08)

Regeringen (2021), *Fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning, dir 2021:23* (U 2021:01)

Skolinspektionen (2015), *Distansutbildning vid kommunal vuxenutbildning*, dnr. 2014:1138.

Skolinspektionen (2019), *Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå – Granskning av huvudmäns och rektorers arbete för flexibilitet och individanpassning*, dnr. 2017:10217

Skolverket (2018), *Utvärdering av den utökade rätten till komvux på gymnasial nivå*, dnr. 2018:603.

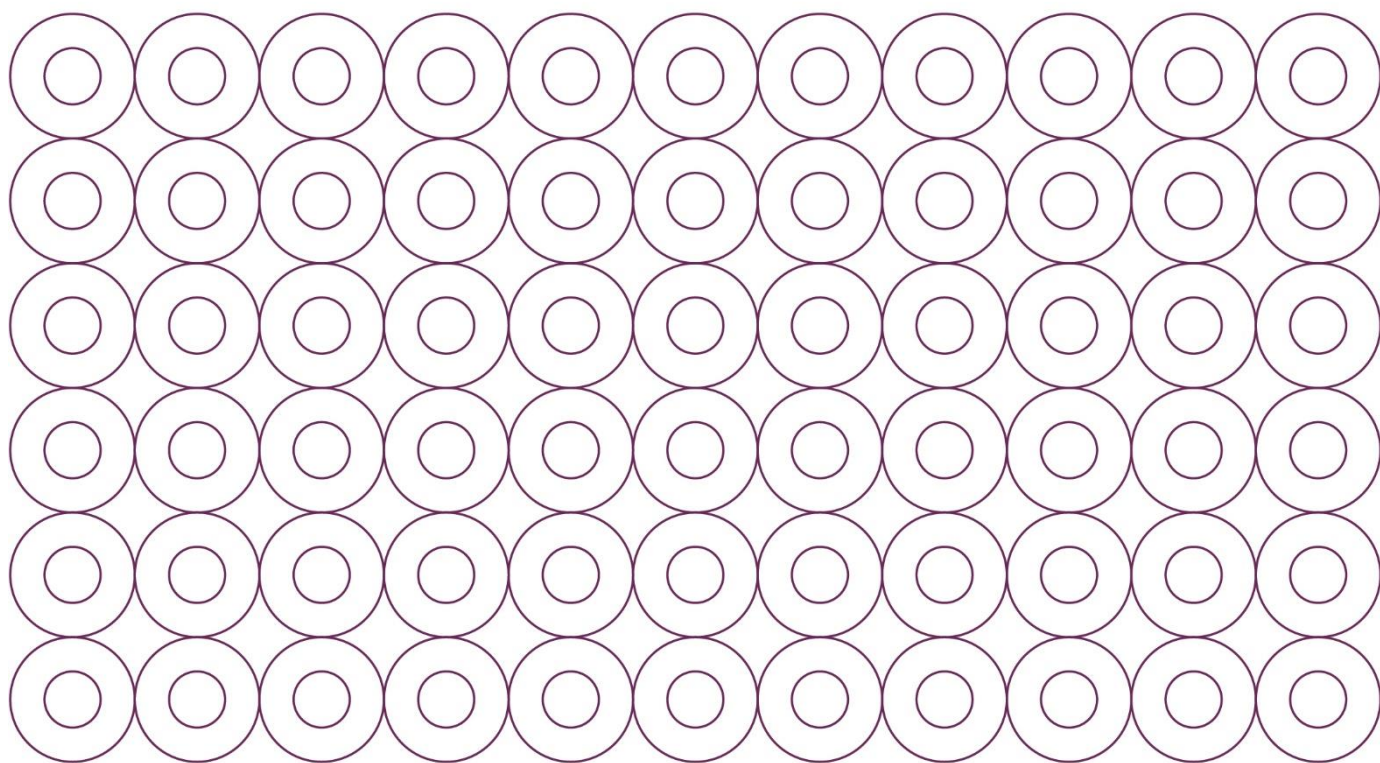
Skolverket (2019), *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*, dnr. 2018:1476

Skolverket (2020), *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*, dnr. 2019:1435

Skolverket (2020), *Coronapandemins påverkan på vuxenutbildningen – insamling maj 2020*, dnr. 2020:854

Skolverket (2020), *Lägesbild av situationen i komvux med anledning av covid-19-pandemin – insamling vecka 41–42*, dnr. 2020:1398.

Skolverket (2021), *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 (Tema kommunal vuxenutbildning)*, dnr. 2020:1056

Skolverket

www.skolverket.se